

**Driemaandelijks berichtenblad
van de heemkundige kring**

HET LAND VAN NEVELE

MAART 1977 - JAARGANG VIII - AFLEVERING 1

Bij de kaftfoto :

Pastoor Basiel DE CRAENE, gefotografeerd in 1951.

**Driemaandelijks berichtenblad
van de heemkundige kring**

HET LAND VAN NEVELE

MAART 1977 — JAARGANG VIII — AFLEVERING 1

**Verantwoordelijke uitgever : J. LUYSSAERT
Veldestraat 8
9841 MERENDREE.**

Uitgegeven met de steun van het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

De Heemkundige Kring „Het Land van Nevele“ heeft als werkgebied de gemeenten Bachte-Maria-Lerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele, Poeke, Poesele, Sint-Martens-Lerne, Vinkt, Vosselare en Zeveren-Deinze.

De vereniging streeft ernaar de studie van ons heem te bevorderen, de resultaten ervan te publiceren en actief bij te dragen tot de bescherming en het beheer van ons leefmilieu. Daartoe organiseert zij geregeld voordrachten, dia- en filmvoorstellingen, tentoonstellingen, uitstappen en wandelingen. Alle leden worden op die manifestaties uitgenodigd en kunnen er gratis aan deelnemen.

Het jaarlijks te betalen lidgeld bedraagt 200 fr. (gewoon lid) of 500 fr. (erelid) en kan overgeschreven worden op 000-0627981-03 van „Het Land van Nevele“, Vosselarestraat 16, 9840 Landegem.

Bijdragen voor het Berichtenblad en andere briefwisseling dienen te worden toegestuurd aan J. LUYSSAERT, Veldestraat 8, 9841 Merendree.

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

PASTOOR BASIEL DE CRAENE, DE MENS EN DE KUNSTENAAR.

Tijdens onze statutaire vergadering van 23 januari 1977 in de parochie-zaal te Merendree gaf dhr. F. MEYLAND een lezing over „Pastoor Basiel De Craene, de mens en de kunstenaar”. De spreker gaf ons bereidwillig de toestemming om de tekst van zijn toespraak in ons Berichtenblad op te nemen, waarvoor wij hem oprecht danken.

Familieleden van pastoor de Craene, Geachte Vergadering.

Het is reeds twintig jaar geleden dat Basiel De Craene, de stichter en promotor van de overbekende *Vlaamse Poëziedagen*, als pastoor te Merendree op Hemelvaartsdag overleed. Samen met de heren inrichters van deze bijeenkomst geloof ik dat het goed is, hier even in het kort te herinneren aan een van de merkwaardigste figuren uit de geschiedenis van onze moderne Nederlandse literatuur, aan de ontwerper en bezieler van dat uniek cultuurfenomeen dat de *Vlaamse Poëziedagen* zijn. Het is goed en vanzelfsprekend, dat wij even herinneren aan het levenswerk van die joviale priester die het in zijn tijd waagde, dichters en kunstenaars van de meest uiteenlopende strekking en gezindheid samen te brengen, en het bovendien en bovenal ook gedaan kreeg, het Vlaamse publiek warm te maken voor de poëzie.

Het is goed, geloof ik, dat wij af en toe even achterom kijken en de nagedachtenis in ere houden van krachtige figuren als een pastoor De Craene, die zonder enige twijfel tot de geestelijke ontplooiing van ons volk heeft bijgedragen en hierin een niet te onderschatten rol heeft gespeeld. Daarenboven stemt het tot vreugde dat Merendree deze gelegenheid heeft aangegrepen, om één van haar eminentste inwoners, haar oud-pastoor die de naam van deze gemeente kenbaar gemaakt heeft tot in de verste hoeken van dit land en ver daarbuiten, op uitdrukkelijke wijze te herdenken. Ik wens de heemkundige kring oprecht geluk met dit initiatief.

Toen Basiel De Craene in 1931 pastoor benoemd werd te Bachte-Maria-Lerne, had hij er geen flauw benul van welke grondige omwenteling deze benoeming in zijn leven en ook in het leven van honderden dichters en poëzieminnaars zou teweeg brengen. Het was inderdaad in de vruchtbare stilte van zijn pastorij dat hij bijna als vanzelf gedreven door de gunstige atmosfeer van het Leielandschap, en dank zij het stilaan groeiend contact met schrijvers en schilders, gedichten begon te schrijven. Hoe vaak heeft Basiel De Craene de schilders niet doende gezien, terwijl ze in de eeuwenoude dreef die loopt naar het domein van de

adellijke familie t'Kint de Roodenbeke of gezeten langs de Leie, hun doeken penseelden. Ze kwamen uit de naburige dorpjes Latem en Deurle of uit Gent met palet en penseel afgezakt naar die schilderachtige dreef met haar knoestige oude bomen, die ieder seizoen opnieuw een aantrekkelijke charme uitoefenen op hun licht ontvlambaar gemoed.

Hoe menig lichteffect dat de brave pastoor voorheen niet vermoedde, leerde hij daar ontdekken. Hij leerde al vlug dat ieder uur van de dag zijn specifieke lichttinten meebrengt. En hoe vaak heeft hij zijn vrienden en kennissen door het stille dorp niet begeleid langs het kasteelpark naar de rustige oevers van de Leie, dwars door de open beemden. Moest daar niet als vanzelf die heerlijk oprechte poëzie ontbloeien die zo treffend de mens De Craene typeert? Nochtans had Basiel De Craene reeds een lange vruchtbare weg afgelegd vooraleer hij uiteindelijk, vijftig jaar oud, de poëzie zou ontdekken.

Wie hem zoals ik vele jaren gekend heeft en van nabij gevolgd, raakt feitelijk nooit over die man uitgepraat. Een eerste oppervlakkige indruk over Basiel De Craene was veelal misleidend. We hebben hem aanvankelijk meer gezien als een typische „paster van te lande”, een rijzige, zelfs bonkige gestalte in zwarte soutane, de zon in zijn lang wit haar en altijd met de goedige monkel op het gelaat. Maar wie hem van naderbij leerde kennen ondervond al gauw dat achter dat stereotype, bijna 19de-eeuwse uiterlijk van Basiel De Craene een echte revolutionair, bijna op en top modern mens schuilde. Over Basiel De Craene schreef ooit eens Hubert VAN HERREWEGHEN: „Er was iets in zijn voorkomen van een dorpsedelman, in de rustige beheersing van houding en gebaren, in de lijn van zijn voornaam, groot, goed aangezicht, in de evenwaardig kalme maar open vriendelijkheid waarmee hij elkeen ontving”.

Basiel De Craene was inderdaad in de eerste plaats een sympatieke priesterfiguur die als geen andere de gave der gemoedelijkheid bezat. Al wie ooit met hem van verre of nabij in contact kwam, weet dat hij, wars van elke pronkerige stijlfiguur of overbodige franje, op zijn eigen, unieke, onge Kunstelde manier een zeer welsprekend man was. Zijn joviale, directe spreektrant verafschuwde omwegen en duistere kronkels, zijn bijwijlen beruchte zondagse sermoenen zijn hier te Merendree trouwens tot op heden spreekwoordelijk gebleven.

Basiel De Craene, de promotor en de ziel van de latere *Vlaamse Poëziedagen*, werd te Waarschoot geboren in dat gezegende jaar 1880, toen de literatuur in de nederlandsprekende gebieden een nieuwe jeugd beleefde (1).

Hij werd dus te Waarschoot geboren en studeerde achtereenvolgens aan het Sint-Vincentiuscollege te Eeklo, aan het Klein Seminarie te Sint-

Niklaas, aan het Groot Seminarie te Gent, en tenslotte aan de universiteit te Leuven, waar hij tot baccalaureus in het Kerkelijk Recht promoveerde. Hij werd priester gewijd in het jaar 1905. Dat de jonge De Craene een waarachtige kunstenaarsnatuur was zou hij vlug verraden en zijn scheppingsdrang kost wat kost uitleven. Hij bewees het reeds op het college, hoewel hij er, naar hij zelf later verklaarde, in die jaren nooit in geslaagd was een eerste prijs te behalen in vertelkunst.

Later, in zijn oude dagen, vertelde Basiel De Craene al monkelend dat hij in die collegejaren zijn leraars meer dan eens van partijdigheid beschuldigd had, „wat een student gemakkelijk doet”, voegde hij er wijze-lijk aan toe. Hij moest intengedeel hartelijk lachen als hij vertelde - en hij heeft het mij persoonlijk meer dan eens verteld - hoe hij later, toen hij reeds twintig jaar priester was, eens als eerste uitgeroepen werd in een Vlaams opstel in een Jezuïetencollege. Een pater had in de klas voor het wekelijks opstel als onderwerp *De Bergrede van Jezus* opgegeven. Nu had een van de leerlingen onder de vakantie in een studentenvergadering de Bergrede voorgedragen uit Basiel De Craene's boek *De Evangeliebeelden*. De jonge man, die deze literaire bladzijde uit het hoofd kende, schreef ze bijna klakkeloos over voor zijn opstel en werd een paar dagen nadien door zijn leraar gefeliciteerd om zijn prachtig werk en als eerste uitgeroepen. „En zo”, zei de pastoor van Merendree, „zo werd een onderpastoor met twintig jaar dienst eindelijk bekroond in een opstel”.

Reeds als jong student sprak Basiel De Craene in het openbaar. Zo hield hij ooit eens een gloedvol betoog over de noodzakelijkheid voor ieder rechtgeaard Vlaming om zijn eigen taal te spreken, te lezen en te schrijven. Dit kan ons, tachtig jaar later, wellicht doen glimlachen. Maar vergeten wij niet dat een dergelijk onderwerp in die dagen van kapitaal belang was, wetende dat de hogere kringen in onze gewesten nog volledig franssprekend en -voelend waren.

Het was als jonge onderpastoor te Aalst-Mijlbeke dat hij zijn levensideaal ontdekte : de eeuwige waarden van het Evangelie en de grote bijbelfiguren op een aantrekkelijke manier weer levend maken voor het volk. „Moest Paulus in de twintigste eeuw leven”, placht hij te zeggen, „hij zou gazetschrijver zijn”. Onder impuls van volksvertegenwoordiger VAN SCHUYLENBERGH begon hij in een plaatselijk weekblad artikels te schrijven onder de ronkende titel *Mannen van karakter*. Ook te Sint-Niklaas, waar hij naderhand onderpastoor werd, liet hij in *Godsdienstige Week* stemmingsbeelden en karaktertyperingen verschijnen, kennelijk nog in de trant van Hugo VERRIEST.

Eerst in 1915, toen hij naar Kaprijke overgeplaatst werd, kwam hij als letterkundige tot volle ontplooiing. Daar ontstonden ondermeer de on-

telbare evangelie-avonden, waarbij Basiel De Craene zijn eenvoudige dorpsjongens de opeenvolgende taferelen plastisch liet uitbeelden, telkens afgewisseld met liederen uit *De Jaarkrans* van pastoor CUPPENS en Lode DE VOCHT. Met groeiend succes werden deze uitbeeldingen opgevoerd doorheen gans het Vlaamse land of, zoals Basiel De Craene het zelf verduidelijkte : „Van Vlamertinge tot Herentals en van Terneuzen tot Avelgem”. En toen, na al die jaren van intense arbeid en dagelijks gezwoeg op Gods akker, ontdekte Basiel De Craene in Bachte-Maria-Lerne eindelijk de poëzie.

Een eerder toevallige kennismaking met de poëzie van de priester-dichter Gery HELDERENBERGH zou de rechtstreekse aanleiding worden tot die plotse en hevige stuwing die de poëzie bij Basiel De Craene verwekte. Zijn nieuwe omgeving, zijn vernieuwde kijk op mensen en dingen rondom hem, zijn omgang met kunstenaars van alle pluimage, al deze elementen samen vormen mede het uitgangspunt tot deze verrassende poëtische stuwing.

Hij kwam in contact met Joris EECKHOUT, de priester-criticus die als eerste breedvoerig over Karel VAN DE WOESTIJNE gepubliceerd had, en leerde op die manier heel wat dichters uit hun werken kennen, en vooreerst de priester-dichters uit zijn omgeving. Hij nodigde hen uit naar zijn pastorij, besprak met hen en met andere dichters bepaalde aspecten van hun poëzie, hij liet ze voordragen uit hun gedichten en leerde op die manier de dichters begrijpen en eerbied opbrengen voor ieders eigen geaardheid, richting of genre. Na een paar bezoeken voelden de dichters, vooral de jongere, dat Basiel De Craene's belangstelling niet gemeinsd was en dat er stilaan een hartelijke atmosfeer van mens tot mens geschapen werd.

Die allereerste bezoekers waren Jan VERCAMMEN, André DEMEDTS, René VERBEECK, Blanka GIJSELEN, Juliaan HAEST, Paul HARDY, allen jongere dichters die zich weldra thuisvoelden op de pastorij en in hun dankbaar enthousiasme zorgden dat de vriendenkring ruimer en ruimer werd. Declamators als Cyriel VERLEYEN, Jan STALMANS en Pieter DEKELVER kwamen weldra het groepje vervoegen, en pastoor De Craene durfde stilaan hardop dromen van een literair kransje. In februari 1936 belegde hij daarom bij zijn familie te Hoboken een vergadering voor zijn Antwerpse vrienden. De declamatoren van het gezelschap droegen gedichten voor van Basiel DE CRAENE, Juliaan HAEST en vele anderen. Enthousiast gingen alle aanwezigen toen in op de uitnodiging van de pastoor om een volgende vergadering bij te wonen in Gent. Hierbij werd Basiel De Craene op gelukkige wijze geholpen door het toeval in de gedaante van Johan FABRICIUS met wie hij eerder toevallig in contact gekomen was, en die bereid gevonden werd een

voordracht te houden over de techniek van het toneeldrama. Naar het getuigenis van de aanwezigen ging het er die dag te Gent oprecht gezellig aan toe. Er groeide een nieuwe broederlijkheid, een innigheid bijna, waarvan men tevoren nauwelijks had durven dromen. „Het was“, vertelde een deelnemer nadien, „alsof wij één geestelijke familie vormden waarvan Basiel De Craene de vader en Jan Fabricius de suikernonkel was“. Van die dag af wist pastoor De Craene dat hij iets moest ondernemen voor een ruimer publiek ; wel besepte hij dat hiermee een stukje intimiteit zou verloren gaan, maar anderzijds dat van een openbare bijeenkomst veel goeds te verwachten was. Deze groeiende droom, dat rijpende besef deed hem meer dan eens uitroepen : „Vooruit, we hebben in ons leven te weinig tijd om er te verliezen“. En met deze harte-kreet waren de eigenlijke *Poëziedagen* geboren.

Op maandag 2 augustus 1937 ging de eerste officiële *Poëziedag* door te Bachte-Maria-Leerne. 's Morgens reeds stond pastoor De Craene zijn gasten af te wachten aan het Sint-Pietersstation te Gent, begroette ze luidkeels met de sindsdien klassiek geworden : „Ge zijt allemaal welgekomen“ en loodste het hele gezelschap naar de Leie, waar twee motorbootjes gereed lagen om hun kostbare vracht ter bestemming te voeren. De *Poëziedag* was goed begonnen. Het werd een onvergetelijke toch van twee uren opgevolgd door een gitaartokkelende en zingende Willy VERVOORT, en even onderbroken te Latem, waar aangelegd werd om het smakelijke bruine brood van de streek te proeven, zoals het daar traditioneel werd opgediend met een gulle snede rauwe hesp. Te Deurle stapte iedereen uit voor een wandeling door de wijdse Leie-meersen tot aan het heerlijke slot van Ooidonk, waarvan het park door de graaf bereidwillig ter beschikking werd gesteld. Daar, in de indrukwekkende rotonde met haar eeuwenoude beuken had de eerste zitting plaats, voorgezeten door pastoor De Craene. De vriendenkring van het eerste uur was ondertussen aanmerkelijk uitgebreid, gedichten werden voorgedragen, liederen gezongen. Op het middaguur trok het hele gezelschap in stoet naar de pastorie voor een hartelijk middagmaal. In de oude afspanning *De Sterre*, was door toedoen van Basiel De Craene een tentoonstelling ingericht met werk van de bekende Leieschilders Albert CLAEYS, de gebroeders Gust en Leon DE SMET en Octaaf SOUDAN. En tegen de avond toe, voordat de gulle pastoor zijn gezelschap uitgeleide zou doen naar de wachtende bootjes, verduidelijkte hij nogmaals voor de deelnemers het doel van deze *Poëziedagen* en bevestigde hij zijn vast besluit om telkenjare de jonge letterkundigen te verzamelen, ten einde nader kennis te kunnen maken met hun onuitgegeven werk. Wat in dat eerste jaar nog mogelijk gebleken was, werd het volgende jaar reeds een nijpend probleem. De pastoor kon namelijk de talrijker ge-

worden deelnemers niet meer onderbrengen in zijn nochtans ruime pastorie. Daarenboven werden de poëziebijeenkomsten nu over twee dagen gespreid : op 7 en 8 augustus. In de verwelcoming van de organisator pastoor De Craene, ter inleiding van de eerste zitting, troffen ons een paar snedige passages, niet alleen omdat ze een merkwaardig voorbeeld zijn van de directe, vaak hoekige stijl die De Craene eigen was, maar vooral omdat zij in een paar gebalde zinnen de ganse „geloofsbelijdenis“ van de kunstminnaar bevatten. Hij zei toen ondermeer : „Ik persoonlijk wens dat kritiek uit deze zeldzame uren van samenzijn zou uitgesloten worden ; haar tijd zal naderhand wel komen“. Verder zei hij nog : „Wat we ook nog beogen : contactname met elkander. Mij doet het deugd onder de mensen te zijn, in de overgave der natuurlijkheid, zonder dat vernis van enige bijbetrachting“. „Op zekere dag“, vertelde hij toen, „kwam bij mij de schilder Albert Claeys met een vreemdeling die zich aldus aanmeldde : ik ben Jan Fabricius, ik ben protestant ; ziet gij, katholiek priester, de mogelijkheid om wat te praten ? Wij deden het, wij deden het dikwijls, we werden zelfs vrienden en ik ga er fier op. Geen van ons beiden heeft daarom zijn innerlijke overtuiging hoeven te veranderen. Waarom zou zulke verhouding voor ons, dichters, declamateurs en kunstliefhebbers, niet mogelijk zijn ?“.

De populariteit van de *Vlaamse Poëziedagen*, bij de plaatselijke bevolking en ver daarbuiten, kunnen we best illustreren met te verwijzen naar de twee nieuwe variëteiten dahlia's die dat jaar door Aloïs MORTIER, de hoofdtuinier van het kasteel van Ooidonk, geteeld werden en door de officiële jury van de hoveniersbond te Gent gelauwerd en respectievelijk *Poëziedag* en *Pastoor De Craene* gedoopt werden. Ook de pers was vrij talrijk vertegenwoordigd te Bachte-Maria-Lerne, en bezorgde van die dag af met haar enthousiaste en uitgebreide artikels een stevige publiciteit aan de groeiende *Poëziedagen*. De uit Noord-Nederland afgezakte heren journalisten zagen het poëziegebeuren natuurlijk een beetje vanuit de hoogte, en met die afgemeten toegeeflijkheid die men pleegt te betonen voor onmondige kinderen. Zo schreef *De Telegraaf* onder meer : „Er is een verrukkelijke argeloosheid in de manier waarop deze dichterlijke pastoor, die er zoals Hugo Verriest destijds wel enigszins als een fijne dame uitziet, alle scepsis met een bijna kinderlijke gulheid ontwapent“. En verder schreef *De Telegraaf* : „Een landelijke uitspanning, een fototentoonstelling, de zomeravond zwoel, één dag, twee dagen poëzie in het hart van Vlaanderen, bij den pastoor en den kasteelheer, oud en jong gemengd, dicht en on dicht, het is alles gloeiend ernstig, ter ere van de poëzie, het is alles gezellig en grappig. Ik ken tien Nederlandse voortreffelijke geesten die deze Poëziedagen te min zouden vinden, om een soort dooreengooien van alle genres en waarden, om een

soort Vlaamse Barok ; maar uit deze Vlaamse Barok groeit af en toe een schoon figuur en dat maakt deze Barok zelfs sympathiek''.

Einde 1938 werd Basiel De Craene pastoor benoemd te Merendree, waar de *Poëziedagen* meteen hun hoogste bloeiperiode zouden kennen en tot ver in het buitenland bekend geraken.

Merendree... Een fraai Vlaams dorp was dat, precies voor Basiel De Craene weggelegd. Doodeerlijke, hardwerkende boeren, wat kleine neringdoeners „op de plaatse” in de schaduw van de kerk, een bescheiden en charmante kasteelheer, het nodige aantal godvruchtige genootschappen, en een aloude Sint-Sebastiaansschuttersgilde, waarvan de pastoor van ambtswege deel moest uitmaken. Met Basiel De Craene kwam dat trouwens zeer goed uit, want reeds in zijn collegejaren was hij een vurig en vaardig boogschutter. Hij raakte zelfs eens in moeilijkheden met zijn oversten, toen hij zich in de *Gassels*, vlak bij zijn ouderlijk huis te Waarschoot, met veel vaardigheid tot koning wist te schieten, nadat hij zich op het college ziek had laten verklaren !

Groot was Merendree niet, het lag verloren tussen andere kleine dorpen waarmee het slechts door kleine kasseiwegen en zandwegels verbonden was. Het was er alles rust en vrede. Hier zou pastoor De Craene zijn vruchtbaarste jaren kennen en met volle overgave werken aan de vele boeken die hij op het oog had : dichtbundels als *De overdaad der stilte*, *De wording der dagen*, en zijn *Gestalten uit het Nevelland*. Er kan tot in het oneindige getwist worden over de blijvende waarde van Basiel De Craene's poëzie. Zoals hij de poëzie verstond en ze neerpande kreeg de pastoor van meet af aan jubelende bewonderaars en felle tegenstanders. Zijn poëzie was zó karakteristiek, zó persoonlijk en onvervangbaar, dat het een grove onrechtvaardigheid zou zijn, er overheen te glijden of misprijzend de schouders op te halen. Zijn poëzie is niet gekenmerkt door strelende ritmen of golvende, deinende zinnen. Basiel De Craene blijft, ook in zijn verzen, in de eerste plaats een denker en een schilder met woorden. Enerzijds moeten we zijn poëzie bestempelen als gedachten- en conflictenlyriek ; deze gedachten worden meestal in bijbelse uitbeeldingen gegoten en Basiel De Craene is hierin op zijn best, wanneer hij zijn stijlfiguren zo eenvoudig mogelijk overbrengt. Dan krijgt zijn poëzie iets middeleeuws. Anderzijds horen we hem nog het liefst van al in zijn natuurgedichten, waar hij dikwijls de symboliek van het natuurgebeuren overbrengt naar zijn eigen gemoedsbewegingen. Als u ooit zijn gedichten ter hand neemt - en dat hopen we van harte - dan zal u meteen opvallen hoe *declamatorisch* zijn poëzie overkomt. Basiel De Craene's gedichten zijn er niet in de eerste plaats om gelezen, maar om voorgedragen te worden. Hier te Merendree ontstonden eveneens zijn kloeke prozawerken, zoals het onvolprezen *Passieverhaal*, waaraan

hij 25 jaar lang werkte, schreef en herschreef, alsook zijn boeken over Mozes en Petrus.

Merendree, onvergetelijk dorp... Van welke kant men ook kwam betrad men Merendree in de schaduw van hoogruisende populieren. Uw voetstappen klonken luid, bijna onwelvoegelijk luid tussen de lage rustige huisjes en de smalle straten. Door mijn dagelijkse bezigheden „om den brode” was het mij vergund, geregeld een bezoek te brengen aan de pastoor van Merendree. Ik liet mijn wagen achter onder de heerlijke bomenrij voor de kerk (die bomen zijn ook al verdwenen - jammer genoeg), ik liep langs het smalle pad tussen de hagen door, tot aan dat roestige kleine hek (dat nu waarschijnlijk nog veel roestiger is), dat zijdelings toegang gaf tot *Gerolfswal*, de tuin - of beter het park - rond de oude, indrukwekkende pastorie. Langs de brug over de wal die de pastorie omkransde geraakte ik dan uiteindelijk in het heilige der heiligen. De engelbewaarder van dit heerlijk verscholen domein was Bertha, de pastoorsmeid, Bertha die jaloers waakte over de rust van haar heer en meester. Meestal was Basiel De Craene te vinden in een kleine losstaande achterbouw, ergens helemaal achteraan in de tuin, een gebouwtje dat waarschijnlijk destijds dienst had gedaan als tuiniershuisje of ovenbuur (ik weet het niet zo precies), maar waarop de pastoor een welgevallige blik had laten rusten, om er in alle stilte te kunnen schrijven. In de herfst of de winter ontving hij u daar, in dat „huizekotje” waar een Leuvense kachel stond te gloeien. Basiel De Craene's gezicht fleurde telkens open tot een enorme gulle lach als hij zijn gasten verwelkomde. Hij rees vanachter zijn schrijftafel en schoof zijn voeten in een paar grote klompen, stapte naar zijn kachel toe om hem met krachtige hand bij te vullen, en verdween dan in de pastorie om Bertha „zijn orders” te geven. Wij installeerden ons rond de platte kachelbuis en Bertha bracht een eerbiedwaardige ouwe fles wijn, („een zwarte nunne”, zou Toon VAN DER PLAETSE zaliger gedachtenis gezegd hebben) samen met twee fijngeslepen roemers, die ze waarschijnlijk nog even te voren in de gauwte met haar voorschoot had opgeblonken. Zo kon pastoor De Craene dan uren zitten praten en vertellen en u uitvragen over uw eigen werk, of nakaarten over de voorbije *Poëziedagen*, en hardop zitten dromen over de komende *Poëziedagen*.

Over die gulle pastoor zou ik een dik boek willen volschrijven. Niet zozeer over zijn eigen boeken - proza, poëzie, toneel - die hij ons heeft nagelaten - al valt daar heel wat meer en in positieve zin over te schrijven dan tot nog toe werd gedaan - maar veeleer zou ik willen schrijven over de priester, over de mens Basiel De Craene, en bovenal nog over de promotor en stuwkracht van de *Vlaamse Poëziedagen*. Voor de poëten en poëzieminaars lag er een heel stuk park ter beschikking met oude beu-

ken en allerlei struikgewas, een machtig decor voor openluchttooneel. In de verste hoek van het park stond een prachtige oude catalpaboom, die daar als het ware met opzet geplant scheen voor de *Poëziedagen*, want onder zijn laaghangend schaduwrijk dak zaten honderden gegadigden te luisteren naar de stem van de poëzie.

Op 6 en 7 augustus 1939, dus vlak voor de oorlog, gingen de *Poëziedagen* voor de eerste maal door in dat onvergetelijke decor. Het dorp zelf had zijn goede wil getoond en probeerde het iedereen, barden, poëten, feestvierders en pretmakers naar de zin te maken. Naast de reeds traditionele tentoonstellingen van schilders, beeldhouwers en fotografen dampte in de dorpskom een bescheiden maar levensecht foorkraam met alomgeurende wafels en bruine oliebolletjes. Het werden twee welgevulde dagen, dagen die ook buiten het park van de pastorie, en met name in de drie of vier herbergen van het dorp, enthousiast door de vele deelnemers beleefd werden. Hier bereikte de joviale gemoedelijkheid haar hoogtepunt. Hier werd maar wellicht niet helemaal zoals pastoor De Craene het in zijn droom gezien had - het contact der dichters onderling bevorderd.

Pastoor De Craene, de eeuwige optimist, sprak vaak over het ontstaan van zijn *Poëziedagen* als over een beukezaadje dat onmerkbaar gegroeid was en met de jaren een stoere beuk zou worden.

Intussen zag het er naar uit dat in de verwarde en moeilijke politieke omstandigheden vlak voor de tweede wereldoorlog het beukezaadje verstikt zou geraken, en dat er van een volwassen beuk in lange geen sprake zou zijn. Gedurende de eindeloze en beklemmende jaren van de Duitse bezetting, die op alle openlijke cultuurmanifestaties een domper zette, bleef Merendree van dichters en poëziefhebbers verstoken. Basiel De Craene had met de dood in het hart aan de organisatie van zijn *Poëziedagen* verzaakt.

Men kon zich na de oorlog terecht afvragen welk gehoor te beurt zou vallen aan de nieuwe oproep van Basiel De Craene voor de *Poëziedagen* van 1945. Maar geen nood, het werd een overweldigend succes, en daarmee waren dan de *Vlaamse Poëziedagen* voor goed ingeslagen als literaire manifestatie. Een stralende Basiel De Craene zat de *Poëziedagen* voor, sprekers en declamatoren inleidend met allerlei, meestal geestige commentaar. Toen men bijvoorbeeld na de middag tot de vaststelling kwam dat een aangekondigd spreker afwezig bleef, nam Basiel De Craene de gelegenheid te baat om een poëzieprijs uit te schrijven voor een gedicht over *De ledige stoel* van de spreker. Met deze en andere knepen zorgde de guitige pastoor altijd voor de nodige spanning, en stak hij meteen een hand uit naar volgende *Poëziedagen*.

De vijfde *Vlaamse Poëziedagen* in 1946 brachten, voorzover dat nog

Pastoor Basiel DE CRAENE tijdens een van de *Vlaamse Poëziedagen* in Merendree.

niet duidelijk genoeg was, de bevestiging van een groeiende traditie. Het bleek meer en meer ten overvloede dat intellectueel Vlaanderen telkens met belangstelling uitzag naar de hoogtepunten van Merendree. Niet minder dan 250 gasten hadden een plaatsje gevonden onder de catalpaboom van *Gerolfswal*. Het hoogtepunt van die *Vlaamse Poëziedagen* 1946 werd de avondvertoning van Basiel De Craene's drama *Kristus*. Voor meer dan 1500 toeschouwers speelden ruim 125 inwoners van Merendree, naast een uitgelezen bezetting van beroepsspelers, onder de bezielende regie van Frans ROGGEN. Dit toneelstuk, wellicht het gaafste van de hand van Basiel De Craene, evoceert de strijd tussen het oude en het nieuwe geslacht. De jongeren geloven enthousiast in de Nazarener en zijn wonderdaden ; de gevestigde leraars verzetten zich hier-tegen hardnekkig, en verklaren Christus buiten de wet omdat hij, naar zij beweren, de bevolking tegen het gezag van Rome ophitst en zich aan de zijde van de paria's en de zondaars schaart. Een epische strijd, waarbij het jonge geslacht het pleit wint. In dit drama, waaraan Basiel De Craene twintig jaar werkte, was Jezus wel de hoofdfiguur maar niet de hoofdrol. Daar lag het essentiële verschil tussen het traditionele passiespel en dit specifieke Christusdrama. Hoofdpersonen zijn immer veeleer de twee geslachten die hun eigen standpunt hardnekkig verdedigen. De regisseur had met opzet alle „mooie prentjes“ uit het spel geweerd en de nadruk gelegd op de botsing der groepen, zonder daarom de centrale figuur te verwaarlozen. Het werd een homogene, zeer verdienstelijke vertolking. Bijna drie uur lang bleef de aandacht der toeschouwers gespannen. Na de slotscène rees de massa spontaan op en bracht een minutenlange dankbare ovatie aan auteur, regisseur en vertolkers. De pas-toor stond er zichtbaar ontroerd bij.

Hoe succesvol en geestdriftig de *Vlaamse Poëziedagen* ook verlopen waren, toch kwamen er in de pers en ook elders, naast de vele enthousiaste commentaren, ook een paar stemmen op om te wijzen op tekorten, vooral op organisatorisch gebied. Er werd vooreerst gewezen op het overladen programma, een kritiek die nog vele jaren zou herhaald worden ; voorts kwam de opmerking naar voren dat te veel de nadruk gelegd werd op het werk van de jongeren, en dat de ouderen eerder afzijdig bleven. Het was inderdaad steeds de wens geweest van Basiel De Craene - en die wens formuleerde hij steeds opnieuw - dat het werk van de jongere generaties zoveel mogelijk zou gepromoveerd worden. Dat hierbij de oudere en gevestigde poëten ietwat in de verdrinking zouden komen was onvermijdelijk maar daarom nog geen drama. Hoe dan ook, Basiel De Craene knoopte deze en andere kritiek zorgvuldig in zijn oren, en besepte wel dat zijn *Poëziedagen* hem stilaan over het hoofd aan het groeien waren. Er moest inderdaad naar meer concrete en daadwerke-

lijke hulp uitgezien worden. Hij had het immers tot dan toe telkens moeten stellen met de weliswaar zeer belangrijke - en belangloze - hulp van juffrouw Maria BONQUET, zijn trouwe en kordate secretaresse. Reeds in 1921, toen Basiel De Craene onderpastoor was te Kaprijke, waar juffrouw BONQUET in het onderwijs stond, had hij haar hulp ingeroepen om zijn manuscripten ter hand te nemen en persklaar te maken. Later, toen hij gedichten begon te schrijven, vond zij het middel om op discrete wijze al zijn krabbels en losse snippertjes papier netjes bij te houden en te ordenen (2).

Het blijft telkens een revelatie om juffrouw Maria te horen vertellen over de dagelijkse drukte rond de voorbereidselen van de *Vlaamse Poëziedagen*. De organisatie van het jaarlijks feestgebeuren werd zomaar niet aaneengeflanst een paar weken voor de bewuste datum. Heel het jaar door bleef Basiel De Craene in briefwisseling met dichters en kunstenaars, vooral met de jongeren die hij steeds bleef aanmoedigen en raadgeven. Vele vrienden kwamen jaar in jaar uit bij de pastoor op bezoek, en dat regelmatig contact betekende zowel voor Basiel De Craene als voor de letterkundigen een niet te onderschatten stimulans. Vele maanden op voorhand maakte Basiel De Craene een programma klaar van de komende *Poëziedagen*. En juffrouw BONQUET weet best - want zij stond bijna voor alles zelf in - wat dat allemaal meebracht aan over - en - weer geschrijf met dichters, declamatoren, acteurs en regisseurs. Vóórdat het allemaal kant en klaar op zijn poten stond fietste juffrouw Maria dagen lang door het hele dorp op zoek naar logies voor de talrijke deelnemers. De mensen van Merendree waren hun pastoor zeer genegen en stonden dan ook bereidwillig een kamer af voor een of andere dichter. Maar te veel was te veel. De pastoor, die precies niet meer van de jongste was, kon niet anders meer dan rekening houden met de beknibbelaars. Hij knoopte hun lamentaties in de oren, sliep er enkele nachten over en nam toen een kloek besluit. Omdat de oeverloze hulp van Maria BONQUET en enkele dorpelingen niet meer volstond, en mede omdat hij een deskundig literair advies wou over de samenstelling van het komende programma, deed hij in 1947 voor het eerst een beroep op enkele letterkundigen om hem met raad en daad bij te staan. Zo ontstond het *Comité van de Vlaamse Poëziedagen* waarvan oorspronkelijk deel uitmaakten : Julia TULKENS, Adolf HERCKENRATH, Marcel COOLE, Pieter BUCKINX, E.H. Remi VAN DE MOORTELE, Dr. Paul DE RYCK en Maurits VAN HERREWEGHE. Vooral door de aanwinst van een jonge ijverige journalist als Maurits VAN HERREWEGHE, en de inschakeling van Paul DE RYCK, die naast de promotor Basiel De Craene, best als de „motor“ van de *Poëziedagen* kan bestempeld worden won de jaarlijkse gebeurtenis aan geloofwaardigheid en ernst. Er was nog meer.

In 1947 werd voor het eerst een heuse officiële poëzieprijs uitgeschreven, waaraan in de loop der jaren honderden dichters uit Noord en Zuid zouden deelnemen, en die ook bij het publiek een enorme bijval genoot. Meerdere laureaten van deze jaarlijkse poëzieprijs traden dank zij hun bekroning voor goed in de algemene belangstelling en vonden hierin een stimulans om tot volwaardige en hooggeprezen dichters te groeien. Het uitschrijven van een afzonderlijke prijs voor debutanten, de *Basiel De Craene-prijs*, zou vanaf 1948 een nieuwe bijdrage worden tot de verwezenlijking van die oude droom van de goede pastoor : het werk van de jongeren bekend maken en stimuleren. In 1947 ging 's avonds een openluchtconcert door in de hovingen van de pastorie. Het versterkt Vlaams koor en het koperensemble van het toenmalige N.I.R., onder de algemene leiding van Jan VAN BOUWEL, voerden werken uit van Robert HERBERIGS, Maurits DEROO, Marinus DE JONG en Darius MILHAUD. Opmerkelijk was hierbij de aanwezigheid van tal van prominenten, onder meer van Camille HUYSMANS, de toenmalige minister van openbaar onderwijs, van de volksvertegenwoordigers DE TAEYE en DEQUAE en van Jan BOON, de directeur-generaal van de B.N.R.O. Over de *Poëziedagen* van 1947 verscheen naderhand onzegbaar veel enthousiast commentaar, en niet het minst in de Nederlandse pers. In *Vrij Nederland* publiceerde Edward HOORNIK een verhelderend artikel waaruit wij graag een paar passages citeren : „In grote gemoedelijkheid, zonder nochtans te vervallen in een geest van vervlakkende neutraliteit, verliepen de verschillende zittingen, waarop niemand zijn persoonlijke levensopvatting hoefde te verloochenen en niemand een blad voor de mond moest nemen. Katholieken en socialisten, priesters en leken wisselden van gedachten in de schaduw der bomen, waar ook het schaap van de gastheer gelegenheid kreeg te protesteren toen de poëzie te overvloedig ging vloeien... Eerlijkheidshalve zij hier gezegd, dat ik die verzen niet allemaal heb kunnen verstouwen, en dat ik, liggend in het gras, menigmaal meer aandacht had voor de snelle mieren dan voor de plechtige toneellisten, die zo verschrikkelijk hun best deden om de verzen, ook de meest subtiele, door dik en dun te dramatiseren. Maar het werd u geen ogenblik kwalijk genomen als ge eens opstond en u dieper in het park begaf of u uitstrecte op het gazon voor de pastorie, omdat het huis met de gesloten blinden uw verbeelding meer meesleepte dan al die aan pathetiek zo rijke poëzie”. En hier volgt dan zijn kostelijke slotbeschouwing : „In die twee dagen heb ik respect gekregen voor de dichtelijke pastoor Basiel De Craene die, hoewel reeds in de zeventig, kwieker was dan menig jongere en kwinkslag na kwinkslag ten beste gaf. Ge had hem moeten zien zitten omringd door de leden van het *Comité*, in de schaduw van een catalpa, kaarsrecht ach-

ter het tafeltje, de fijne lokken uitwaaiend onder de bonnet, en 's avonds op het openluchtconcert tussen minister Camille Huysmans en de directeur-generaal van de Vlaamse radio-oproep, de heer Jan Boon, toen wij, moe van de Muzen, de muggen en de hitte van de dag, bij de vijver lagen te luisteren naar de Vredescantate van Darius Milhaud. En hij was het eerst van ons allemaal zondagmorgen weer op de been, was de nacht voor ons ook wat kort geweest. Want, een Vlaamse traditie getrouw, hebben wij met Lampo en Buckinx, met Julia Tulkens en Paul De Ryck, met Herreman en Leroux, Coole en Schepens een pelgrimage gemaakt door de herbergen van Merendree, en zijn die ook niet groot in aantal, hun voorraad strekte tot de sterren verbleekten...".

Een nieuw initiatief, dat gedurende enkele jaren een der pijlers van de *Vlaamse Poëziedagen* zou blijven, was vanaf 1948 het jaarlijks overzicht van de „Poëtische Oogst” door Remi VAN DE MOORTELE. Hierin herinnerde de spreker dan telkens aan de merkwaardige literaire gebeurtenissen van het afgelopen jaar, aan de uitreiking van diverse literaire prijzen, aan de inhoud van de talrijke tijdschriften. Hij bracht een piëteitsvolle hulde aan de afgestorven dichters en overschouwde telkens in vogelvlucht de talrijke nieuwverschenen dichtbundels. Een hoogst ongewone gebeurtenis kenmerkte in 1948 de zondagmorgen. Er viel namelijk een malse zomerse regen over Merendree en dit voor de allereerste keer in al die jaren. Pastoor De Craene was er zichtbaar door ontdaan. Hij trok met een forse ruk zijn bonnetje recht en loodste zijn genodigden van lieverlede naar het bouwvallig parochiezaaltje. Zijn inleidende beschouwingen klonken bijna als een „mea culpa” : „Gisteren hebt ge de weelde van Merendree gezien”, sprak hij, „vandaag ziet ge zijn ellende”. De *Poëziedagen* van 1948 werden tenslotte gekenmerkt door een bijzondere spanning, want het programma had een spreekbeurt van niet minder dan Camille HUYSMANS aangekondigd. Helaas, nadat Basiel De Craene zijn programma noodgedwongen door elkaar had gehaspeld, nog enkele gedichten had laten voordragen en het juryverslag over de poëzieprijs had vrijgegeven, toen het eindelijk duidelijk werd dat zijne excellentie niet meer op het appèl zou verschijnen, zag de pastoor zich genoodzaakt de *Poëziedagen* te sluiten met een zoveelste kwinkslag, maar zijn spreekwoordelijke geworden gulle lach had iets van een grijns toen hij besloot : „'k Ben er weer van af. Tot volgend jaar”.

Ook onze noorderburen gingen meer en meer in het poëziegebeuren geloven, nadat ze er gedurende meerdere jaren niet bepaald afwijzend, maar zacht ironisch hadden over geschreven. Zo kon men in *De Nieuw Rotterdamse Courant* een artikel van Adriaan VAN DER VEEN lezen dat aldus besloot : „De Nederlanders hebben kunnen opmerken, dat het

bij de Poëziedagen gemoedelijk toegaat, niet in het minst dank zij de leiding van pastoor De Craene, die elk gedicht en elke toespraak met een geestig woord weet in te leiden. En gemoedelijk en hartelijk is de pastoor in de eerste plaats. De ietwat beteterde Hollanders ontvingen na het vriendelijk welkomstwoord onmiddellijk een flink stuk chocolade, omdat die lekkernij in Nederland zo moeilijk is te krijgen...". Bijzonder interessant lijkt ons een passage uit een persoonlijke brief die Anton VAN DUINKERKEN zaliger tot Basiel De Craene richtte onmiddellijk nadat hij van de *Poëziedagen* 1949 teruggekeerd was in Amsterdam. In deze brief drukt Anton VAN DUINKERKEN zijn dankbaarheid uit voor de gulle gastvrijheid van de pastoor, maar zijn commentaar over de zin van bijeenkomsten zoals de *Vlaamse Poëziedagen* liegt er niet om. Hij schreef : „Ik bezoek veel letterkundige bijeenkomsten, hier en in Vlaanderen, soms zelfs internationale congressen van literatoren, maar ik moet zeggen dat ik in Merendree toch iets gevonden heb dat nergens anders in die zuivere vorm wordt vertoond. Allereerst de buitengewoon grote onderlinge hartelijkheid van de deelnemers. Dat men alle lezingen en voordrachten met aandacht volgt zonder ooit uiting te geven aan spotlust of een gevoel van vermoeidheid, is al zeldzaam op zichzelf, maar dat allen zo spontaan medewerken om iedere zitting goed te doen slagen, moet zijn oorzaak vinden in de zekerheid, dat deze ontmoetingen verre de voorkeur verdienen boven bindende organisatievormen van het letterkundig leven. Juist door de mensen volledige vrijheid te laten, gaaft gij hen een hartelijke samenbinding en aldus hebt gij een hachelijk vraagstuk spontaan opgelost. Ik kan u niet zeggen, van hoeveel waarde ik dit vind, niet alleen voor Merendree, maar voor de toekomst, ook hier. Immers gij hebt bewezen dat vrije ontmoetingen vanzelf tot onderlinge afhankelijkheid voeren, terwijl zij geen dwingende verplichtingen opleggen”.

Van een gans aparte betekenis waren de *Vlaamse Poëziedagen* 1950. Zij stonden immers in het teken van een heuglijke verjaardag : pastoor De Craene was zeventig geworden. De hulde die Basiel De Craene de zaterdagavond te beurt viel was van een uitzonderlijk gehalte. De heer VAN DEN BOGAERDE, toenmalig gouverneur van de provincie Oost-Vlaanderen, opende de reeks gelegenheidstoespraken met een hartelijke hulde aan de promotor van de *Vlaamse Poëziedagen*.

Zo zei hij onder meer : „In dienst van de poëzie en tot hulp van de jonge poëten hebt ge de eerste Vlaamse Poëziedagen ingericht met een bewonderenswaardig negeren van alle moeilijkheden en het opzij zetten van alle schampere kritiek, die zo gereed ligt tegenover alle initiatieven, vooral wanneer ze bescheiden zijn bij de aanvang. En toch hebt ge gehoor gekregen, niet alleen van de jonge doordrijvende dichters, maar

ook bij het luisterend publiek. Nooit hebt ge aan de deelnemers vóór of achter het podium gevraagd welke hun opinie was. Eén ding hebt ge van hen verlangd : dat ze voor de gemene zaak, de Nederlandse taal en de Vlaamse poëzie zouden willen strijden. Ge hebt het gedaan gekregen dat in Oost-Vlaanderen ten allen kante kunstenaars en kunstliefenden samenkwamen om zich aan eenzelfde bron te laven, de bron van de altijd durende schoonheid. En die bron hebt ge uit de rots geklopt. Waar haar stroming gevloeid heeft is er nieuw jong leven ontstaan...”.

Verdere huldeblijken werden toen nog uitgesproken door vrienden en letterkundigen, terwijl ook zijn dierbaar Merendree en minister DEQUAE zich aansloten bij de woorden van de dichters. Een zichtbaar ontroerde pastoor De Craene dankte toen, zeer in het kort, voor al die hartelijke lofbetuigingen.

En zo belanden we stilaan in 1956. De getrouwen van Merendree wisten sedert lang dat Basiel De Craene aan een slepende kwaal leed, en noodzaak was zeer sober te leven en zuinig om te springen met zijn krachten. Zo herinneren zich de leden van zijn *Comité* hoe pastoor De Craene zoals ieder jaar zijn gasten in het voorjaar '56 ontving om de volgende *Vlaamse Poëziedagen* voor te bereiden. Bij deze gelegenheid gingen dan telkens in zijn pastorie de massieve dubbele deuren van zijn salon open, een 18de-eeuws salon met kleurrijke muurfresco's en een rijk beschilderd plafond vol goudfazanten en guirlandes (3). Dat salon ging alleen open bij feestelijke gebeurtenissen. En de leden van het *Comité* werden met breed gebaar uitgenodigd om aan te zitten aan de „rijke tafelen” van zijn gulle gastvrijheid. Maar in dat jaar 1956, terwijl pastoor De Craene de vele heerlijke spijzen liet aanrukken voor zijn genodigden, zagen wij met verbijstering dat hij de boordevolle schotels onaanteroerd liet, en dat zijn zorgzame Bertha hem een simpel bord voorzette, met een onnoemelijk grijs dieetpapje, dat hij stoicijns naar binnen lepelde. De stoffige flessen oude wijn zag hij onderwijl aan zijn neus voorbijflitsen, maar hij scheen ze volkomen te negeren.

Toch was het voor de vele vrienden als een donderslag bij heldere hemel, toen de radio op 10 mei 1956, Hemelvaartsdag, de dood van pastoor De Craene meedeelde. De ontsteltenis onder zijn parochianen, onder zijn talrijke vrienden en medewerkers was groot maar iedereen beseftte dat de priester Basiel De Craene, door van deze aarde afscheid te nemen op het feest van Onze Lieve Heer Hemelvaart, de allermooiste dag had uitgekozen om de grote reis te ondernemen. De ontsteltenis bij die onverwachte dood was nog het grootst bij zijn naaste medewerkers in het *Comité van de Vlaamse Poëziedagen*. Een moeizaam opgebouwde organisatie stortte meteen in elkaar. Want wat zouden de *Poëziedagen* nog betekenen zonder de innemende persoonlijkheid van

Basiel De Craene. In het teken van de schoonheid en van de poëzie, in gulheid en breeddenkendheid was hij erin geslaagd zijn *Poëziedagen* te maken tot jaarlijkse verbroederingsdagen, waar alle tegenstellingen vergeten werden en alle kloven overbrugd. Basiel De Craene had alleen maar vrienden, omdat hijzelf voor iedereen begrip en waardering had. Neen, Merendree zou zonder hem nooit helemaal zijn zoals vroeger... Basiel De Craene's uitvaart op dinsdag 15 mei 1956 had onder de stralende lentezon méér weg van een tiomfantelijke uittocht dan van een triestige kerkhofgang. De zon scheen mild en stralend op de honderden mensen van Merendree, op de dichters en kunstminnaars die een laatste vaarwel kwamen toewuiven. „Het is De Craene-weer“, zegden de getrouwen van de *Vlaamse Poëziedagen* tegen elkaar. Ze wisten dat de *Poëziedagen* altijd met zon waren gezegend. De zon scheen inderdaad, de lange stoet trok voorbij, en de mensen die langsheen de weg stonden of achter de priesters mee opstapten, zij spraken stil over de geliefde dode. Ieder van hen herinnerde zich het laatste woord uit zijn mond : een woord van hartelijk vertrouwen, een kwinkslag, een leuk verhaal, misschien een woord van troost en aanmoediging. Iedereen wou nog iets vertellen over *Basiel*, omdat hij de leemte, die zijn dood had nagelaten, zo nadrukkelijk begon aan te voelen. Alle vrienden waren daar, op die zonnige middag in mei, overheidspersonen, dichters, geleerden, priesters, in een lange stoet van mannen en vrouwen en oude en jonge mensen uit Merendree en van overal in Vlaanderen. Aan het graf werden nog afscheidswaarden gesproken. Zo onder meer door Paul DE RYCK namens het *Comité voor de Vlaamse Poëziedagen*.

Hij zei : „We hebben elkaar niet veel meer te zeggen. We hebben elkaar dikwijls ontmoet, en elk samenzijn was als een biecht waarin wij over de dingen die ons bezig hielden in verband met uw jaarlijks congres voor de poëzie alles konden zeggen en ons volledig uitspreken konden. Maar toch kunnen wij u niet afstaan in de grote schoot van moeder aarde, zonder luidop te zeggen dat gij ons te vroeg zijt ontvallen, alleszins bij verrassing. Wij wisten dat gij breekbaar waart geworden, maar wij waren reeds zolang met die gedachte vertrouwd, dat wij de mogelijkheid en vooral de kwade werkelijkheid van uw verscheiden uit het oog gingen verliezen. En wij zullen u missen, goede vriend, wij zullen uw hartelijkheid missen en uw ruimenkendheid. Wij zullen uw beginselvastheid missen en uw wijs inzicht. Wij zullen uw milde leiding missen en uw onvermoeibare olijfheid. Uw geloof in uw Poëziedagen zullen wij nochtans trachten te hoeden. Opdat uw initiatief, waarrond alle mensen van goede wil zich verzoenden, bewaard zou blijven. Opdat na uw heengaan uw gebaar van de meester met de wijdopen armen ten aanzien van de jonge leerlingen zou voortleven...“.

Vóór het open graf bleef de kist nog lang staan, en allen schreden traag en ontroerd voorbij, maakten nog een laatste kruisje over hun vriend en wuifden hem een laatste vaarwel toe.

Onmiddellijk na Basiel De Craene's afsterven werd aan de voortzetting van de *Poëziedagen*, onder welke vorm dan ook, eenvoudig niet gedacht. Het jaarlijks gebeuren rond de poëzie was zo innig verbonden met de figuur en aan de inzet van zijn stichter en bezieler, dat het ondenkbaar scheen dergelijke traditie te kunnen in ere houden. Daarenboven was Paul DE RYCK, de meest dynamische uit het *Comité van de Vlaamse Poëziedagen*, die de draad had kunnen heropnemen, na een lange slepende ziekte overleden in september van datzelfde jaar 1956.

Daarmee schenen dan definitief alle bruggen opgeblazen. De *Poëziedagen* zouden nochtans niet sterven. Na verloop van tijd werden de koppen bij elkaar gestoken. Oude vrienden van pastoor De Craene, getrouwen van Merendree, leden van het *Comité* betreurden telkens weer het afsterven van die heerlijke *Poëziedagen*.

In Merendree zelf bleek een dergelijke manifestatie niet meer mogelijk, maar onder impuls van een paar Brusselse dichters werd contact opgenomen met de gemeente Wommel, waar het gemeentebestuur in deze cultuurmanifestatie een middel zag om een dam op te werpen tegen de verfransing van de Brusselse randgemeenten. Wommel was toen nog een min of meer landelijk gebleven Brabantse gemeente, die over een prachtig openluchttheater en een stemmig park beschikte, een omgeving die onvermijdelijk herinneringen moest oproepen aan het *Gerolfswal* van Merendree. In de schoot van het *Comité* werden Basiel De Craene en Paul De Ryck vervangen, terwijl de oude dichter Adolf HERCKENRATH het voorzitterschap aanvaardde. Helaas, op het ogenblik dat in juli 1958 het programma van de *Wommelse Poëziedagen* in de pers bekend gemaakt werd, stierf vrij onverwachts ook Adolf HERCKENRATH, zodat Pieter BUCKINX in allerijl tot voorzitter benoemd werd.

Gedurende zeven jaar verliepen aldus de *Vlaamse Poëziedagen* op een eiland midden in de parkvijver van Wommel. Een eiland dat enigszins mocht gelden als een symbool van de geringe plaats, die de poëzie inneemt „te midden van de spijtige ongevoeligheid van de grote massa...”. Sedert 1959 werd aan de jaarlijkse poëzieprijzen een prijs toegevoegd, geschonken door de burgemeester van de gemeente voor het beste gedicht, dat in de loop van het jaar in één van de literaire tijdschriften verscheen.

Ernstige moeilijkheden kwamen in 1965 de Wommelse hemel vertroebeelen. Het nieuwe gemeentebestuur, en inzonderheid de kersverse francofiele burgemeester, die telkenjare met lede ogen een wapperende *Vlaamse Leeuw* had moeten aanschouwen, kwam roet in het eten gooi-

en, en eiste onder meer de oprichting van een gelijkaardige manifestatie ten gunste van de Franse poëzie. Ze maakten het de inrichters van de *Vlaamse Poëziedagen* totaal onmogelijk, nog langer een Vlaamse manifestatie op touw te zetten. De naburige gemeente Meise, minder aangetaast door de Brusselse expansiehonger dan Wemmel, ontving vanaf 1965 de dichters in haar domein, het prachtige domein van Boechout, waar keizerin Charlotte, de ongelukkige Mexicaanse vorstin, een halve eeuw tevoren in een schitterend gespan van zes witte paarden door de lanen reed, en waar nu de *Poëziedagen* konden plaatsvinden tot 1970. In 1971 keerden de *Vlaamse Poëziedagen* dan eindelijk terug naar hun land van oorsprong. Antoon DE PESSEROEY, de edelmoedige burgemeester van Deurle, zette zijn kasteel en zijn heerlijk park aan de boorden van de Leie met gulle hand ter beschikking van alle poëzieminnaars. Sedertdien komen ieder jaar in september dichters en aanverwante zielen in Deurle samen, en geen jaar gaat voorbij of iemand uit het gezelschap memoreert met weemoed de stralende figuur van Basiel De Craene, de schalkse vader van de *Vlaamse Poëziedagen*.

Ik moge besluiten, dames en heren, met een korte parafrase op de afscheidswaarden die ik meegaf aan het stoffelijk overschot van de goede pastoor De Craene, de dag van zijn teraardebestelling : „Goede betreurde vriend, de Heer zij geprezen omdat hij u de kracht meegaf zoveel heerlijke boeken te scheppen, waarin gans uw hartelijke priesterziel zingt, zovele toneelwerken waarin gij het leven van Jezus en zijn tijd zo treffend hebt opgeroepen, uw talrijke gedichten tenslotte, waaruit de kinderlijke eenvoud en de verrassende oprechtheid van uw ontvankelijk gemoed overduidelijk spreken. Maar vooral moeten wij God danken, omdat hij u maakte tot een waarachtige en heilige priester, die iedere menselijke berekening schuwde en met een open kinderlijke blik en uitgestoken handen zijn medemensen tegemoet trad. Goede betreurde vriend, ik stel mij levendig voor, hoe de God van Liefde u verwelkomd heeft in zijn eeuwig rijk. Hij moet het gedaan hebben zoals gij dat uw leven lang met ons deed, wanneer wij u kwamen opzoeken in uw stille pastorij, met breedreikende handen en met een gelukkig monkel op het gelaat vooruitredend en luide zeggend : „Gij zijt welgekomen“. God zal u belonen voor uw vruchtbaar werk, goede vriend, voor al uw gulle boeken, voor uw hartelijk Vlaams priesterschap, voor uw diepmenselijke goedheid, en voor het vertrouwen en de vriendschap die gij steeds voor Gods kunstenaars hebt betoond“.

F. MEYLAND.

VOETNOTEN.

- (1) Zijn geboortedorp Waarschoot heeft onlangs het lovenswaardig initiatief genomen Basiel De Craene te herdenken. In december jl. had ik de gelegenheid Waarschoot nader in kennis te brengen met pastoor Basiel De Craene. Daarenboven verwezenlijkten de initiatiefnemers uit Waarschoot een unieke prestatie door de uitgave van een soort bloemlezing met commentaar, uit het werk van Basiel De Craene. Het werd een prachtige uitgave, verlucht met foto's en muziekpartituren, met bijzonder veel zorg en smaak uitgegeven. Ik kan u dit fraaie boekje niet genoeg aanbevelen. U zult er opnieuw kennis kunnen maken met uw oud-pastoor.
- (2) Het is aan die verzamelwoede van juffrouw BONQUET te danken dat het Archief en Museum der Vlaamse Letterkunde te Antwerpen nu over een unieke documentatie over pastoor De Craene kan beschikken. In tientallen, honderden mappen en albums krijgt men aldus een gedetailleerde studie over leven en werk van Basiel De Craene. Het is mede dank zij dat omvangrijk archief dat het mij mogelijk was, in opdracht van de provincie Oost-Vlaanderen, een studie te schrijven over de *Vlaamse Poëziedagen*. Zonder de enorme werkkraft en onbaatzuchtige bemoeiingen van juffrouw BONQUET ware dit alles onbegonnen werk geweest.
- (3) U zult zich misschien afvragen waarom ik dat plafond zo goed ken. Wij traden daar nooit binnen dan één keer in het jaar. Maar als we daar zaten samen te dineren en een glas wijn te drinken, dan zei pastoor De Craene voordurend : „Allez, jongens, kijk nog ne keer naar de plafond“, en dat betekende : „Drink ne keer“.

INVENTARIS VAN DE NOG BESTAANDE OUDE GRAFSTENEN EN GRAFSCHRIFTEN IN HET LAND VAN NEVELE.

Geestelijken, edelen, notabelen en begoeden lieten zich in vroegere eeuwen binnen de muren van de parochiale kerk begraven.

Gevolggevend aan de wens van de overledene, meestal neergeschreven in een geestelijk testament (1), en afhankelijk van de begravenisklasse werd de rustplaats voorzien in een zij- of kruisbeuk, in de middenbeuk of zelfs in het koor van de kerk ; soms werd de rustplaats als wand- of nisgraf opgetrokken.

De graven werden bedekt of aangeduid met stenen platen waarin allerlei afbeeldingen (wapenschilden, motieven) waren graveerd en opschriften waren gebeiteld.

De grafzerken, waarop vaak familiewapens of kwartierwapens zijn aangebracht, zijn vooral van groot belang voor de heraldiek.

Eveneens zijn de grafstenen zeer interessant voor de genealogie omdat hun inscripties meestal data van geboorte en overlijden en gegevens omtrent de samenstelling van de familie en afstamming van de afgestorvene geven.

Ook op historisch of heemkundig gebied kunnen de oude zerken van enig belang zijn.

Vele van deze grafstenen of grafschriften werden opgetekend in (geïllustreerde) handschriften, die in (kerk)archieven en bibliotheken worden bewaard.

Het grootste deel van de geïnventariseerde grafzerken is jammerlijk verloren gegaan. Sommige konden aan de tand des tijds niet weerstaan. Andere, die wegens kostenbesparing niet werden opgebroken, liggen verdoken onder de later aangebrachte of vernieuwde kerkvloeren.

Gelukkig is nog een zeker, weliswaar beperkt aantal van deze grafstenen bewaard gebleven, hetzij binnen de kerk - ingekapseld in de vloer of in de binnenmuren - hetzij in of aan de buitenmuren van de kerk, waar ze bij verbouwings- of herstellingswerken werden ingemetseld of met gesmede haken zijn vastgehecht.

Aangezien niet alle nog bestaande grafzerken in handschriften werden opgetekend en de vernieling door de tijd voortschrijdt, wordt een schriftelijke en fotografische inventarisatie van dit heemkundig erfgoed dringend en noodzakelijk.

Reeds verscheidene heraldici, genealogen en heemkundigen zijn de laatste jaren aan de slag gegaan om overzichtelijke en streekeigene inventarissen op te stellen en desgevallend te waarschuwen tegen verdere aftakeling van de nog bewaard gebleven grafstenen.

René Vander Plaetsen gaf een uitvoerige toelichting in een zeer interessante bijdrage, verlicht met foto's, bij vier 18de eeuwse eenvoudige grafzerken die zorgvuldig ingemetseld zijn in de buitenmuren van het dichterlijke kerkje van Deurle (2).

Erik D'Havé en Robert Staelens doorkruisten het Meetjesland om de grafstenen aan en in de kerken te fotograferen en de grafschriften nauwkeurig af te schrijven (3).

Ook in het „Land van Nevele“ zijn nog verscheidene oude grafstenen en verwante gedenkplaten bewaard gebleven, die in een reeks bijdragen in dit *Berichtenblad* zullen worden gebundeld en omschreven.

Het loont beslist de moeite onze kerken binnen te treden of rond de kerken te wandelen om bij deze grafzerken even in gedachten te vertoeven in een ver verleden tijd.

Misschien roept u ook verrast uit, zoals een vriendelijke dame die bij me bleef stilstaan voor een grafsteen aan de buitenmuur van het geklasseerde kerkje van Merendree : „Och, meneer, ik kom hier reeds 41 jaar iedere zondag naar de mis en pas nu, omdat ik nieuwsgierig was om wat ge hier staat af te schrijven, zie ik voor 't eerst dat hier een grafsteen hangt“.

Ik glimlachte en zei : „Ge moet eens om en in uw parochiekerk rondneuzen, mevrouw, want daar zijn er nog andere, die u blijkbaar ook nog niet hebt gezien“.

VOETNOTEN :

- (1) A. MARTENS, *Sprokkelingen. Een merkwaardig testament van een begijntje*, in *Berichtenblad van de heemkundige kring „Het Land van Nevele“*, jg. II (1971), afl. 3, blz. 130-133.

Bijlage bij *Driemaandelijks berichtenblad van de heemkundige kring „Het Land van Nevele“*, jg. VIII (1977), maart 1977.

Volgende wijzigingen in de statuten werden door de algemene vergadering van 23 januari 1977 goedgekeurd. De statuten werden vroeger gepubliceerd in het *Driemaandelijks berichtenblad van de heemkundige kring „Het Land van Nevele“*, jg. VII (1976), blz. 51-55.

Artikel 14 wordt aangevuld met :

De algemene vergadering heeft de bevoegdheid :

- De statuten te wijzigen ;
- De bestuursleden aan te stellen.

Artikel 16 wordt gewijzigd in :

De vereniging wordt beheerd door een bestuur dat minimum uit 12 leden en maximum uit 15 leden bestaat.

Het bestuur kiest uit zijn midden een dagelijks bestuur dat bestaat uit de voorzitter, de ondervoorzitter en de secretaris-penningmeester. De bestuursleden worden aangesteld voor een periode van drie jaar, de secretaris-penningmeester voor een periode van zes jaar. Elk jaar wordt een derde van de bestuursleden vervangen. De uittreedende bestuursleden zijn herkiesbaar.

Artikel 17 wordt gewijzigd in :

Na goedkeuring van de statuten door de algemene vergadering heeft het bestuur de meest uitgebreide macht om in overeenstemming met deze statuten de vereniging in haar vermogen te beheren. Het bestuur ontwerpt het reglement van inwendige orde.

Artikel 18 wordt gewijzigd in :

De kandidaturen voor de te begeven mandaten van bestuurslid moeten schriftelijk ingediend worden ten minste acht dagen voor de statutaire vergadering. Een kandidaat kan voorgedragen worden door het bestuur of schriftelijk en getekend door ten minste twee bestuursleden.

- (2) R. VAN DER PLAETSEN, *Oude grafzerken en kerkelijke fundaties te Deurle*, in *Jaarboek van de Heemkring „Scheldeveld“*, jg. III (1972).
- (3) E. D'HAVE en R. STAELENS, *Grafzerken in het Meetjesland*, in *Ons Meetjesland*, jg. V (1972), afl. 1, 2 en 3.

GRAFSTENEN EN GEDENKPLATEN AAN DE SINT-PETRUS EN PAULUS KERK TE HANSBEKE.

De buiten de kerkmuren bestaande graf- en gedenkstenen zijn alle uit de vorige of uit de twintigste eeuw, uitgezonderd twee die uit de eerste helft van de 18de eeuw dateren.

Aan de noordzijde van de kerktoren liggen de ondergrondse grafkelders van de adellijke families *van de Woestijne*, *Borluut* en *de Bousies*.

De twee toegangen tot deze begraafplaatsen worden afgesloten door zware dekstenen, waarop te lezen staat :

*ostium monumenti
praenobilis familiae
van de Woestijne d'Hansbeke
nec non
Borluut*

*ostium sepultura
praenobilis familiae
Borluut
nec non
comitis
de Bousies*

Het bijhorend grafmonument, opgericht door de familie van de Woestijne, staat tegen de voorgevel van de kerk. Het bestaat uit een bidkapel met tongewelf open aan de voorzijde.

In de grafkapel treft men drie gedenkplaten aan.

Een marmeren plaat met afmetingen 150 cm x 70 cm, ingemetseld in het muurvlak onder de altaartafel aan de achterwand van de kapel, betreft de familie *van de Woestijne*. Op een massieve steen op de altaartafel zijn de familiewapens afgebeeld. De gedenkplaat draagt een opschrift in het Latijn (1).

Een vrije vertaling van de tekst luidt :

Hb/1

D.O.M.

bewenend zijn ouders, echtgenote en zoon, ontrukt door een vroegtijdige dood, hier begraven, rust weledele heer joannes-baptist-joseph-gisleen van de woestijne d'hansbeke, geboren gent 23 maart 1775, overleden 20 mei 1858, zoon van weledele heer joseph-antoon-ludovic van de woestijne, heer van deze prochie, overleden hansbeke 3 november 1832, en van weledele vrouw joanna-maria-francisca schoorman, overleden gent 7 juli 1784

en echtgenote :

weledele vrouw ludovica-emelia de calonne de courtebourne, geboren calais in frankrijk 16 december 1786, overleden gent 19 maart 1819, dochter van weledele heer eustache-amedé de calonne, graaf van courtebourne, en van weledele vrouw theodora-joanna-gislana-josepha, barones van plotho d'ingelmunster

en hun kroost :

weledele heer maria-alphons-joseph-gisleen van de woestijne d'hansbeke, geboren gent 16 februari 1819, overleden gent 19 december 1828

weledele vrouw maria-eulalia-ludovica-gislana van de woestijne d'hansbeke, geboren gent 8 maart 1813, overleden brugge 30 mei 1853

weledele vrouw maria-josepha-gislana van de woestijne d'hansbeke, geboren gent 19 mei 1814, overleden hansbeke 2 augustus 1847

en broer :

weledele heer amand-ludovic-gisleen van de woestijne d'hansbeke, geboren gent 15 december 1781, overleden gent 29 november 1805

alsook afstammelingen

R.I.P.

In de zijdelingse binnenwanden van de grafkapel zijn twee identieke, wit-marmeren gedenkplaten, gevat in een zware geprofileerde omlijsting van zwart marmer, ingemetseld.

De plaat aan de noorderwand betreft de familie *Borluut*. Onder de familiewapens staat het volgende opschrift :

Hb/2 *ter zalige gedachtenis*
van den edelen heer franciscus-gislenus borluut
geboren te gent 21 april 1799
en van zyne gemalin de weledele vrouw
sidonia-maria-coleta-gislana kervyn
geboren te gent den 9 maert 1809
en overleden te gent 20 9bre 1881 oud 72 jaren
en van hunne kinderen
jonkheer leo-emmanuel-maria-gislenus
geboren te gent 5 febry 1834
overleden aldaer 7 janry 1861
raymondus-joannes-maria-josephus-gislenus
geboren te gent 4 9bre 1837
overleden te gent 4 janry 1876 oud 38 jaren
en van zyne echtgenote vrouw
valeria-ma-ga-van pottelsberghe de la potterie
geboren te gent 5 9bre 1839
raoul-f.m.g. borluut 1863-1880
vrouw maria-josepha-coleta-gislana
echtgenote van den weledelen heer charliers de buisseret
geboren te gent 7 juny 1840
overleden te hansbeke 24 august 1862

De plaat aan de zuiderwand heeft betrekking op de familie *de Bousies*. Onder de wapenschilden en de leus „*Bousies au bon fier*” vindt men de volgende tekst :

Hb/3 *ter zalige gedachtenis*
van den weledelen heer
boudewijn-adolf graaf de bousies
geboren te bergen den 22 maart 1859
overleden te Brussel den 27 december 1921
en van zyne gemalin de weledele vrouw
lucie-marie-sidonie-amedee-ghislaine borluut
geboren te gent den 7 februari 1867
overleden te brussel den 9 december 1946

Aan de zuidkant van de kerktoren bevinden zich, in de voorgevel van het kerkgebouw naast het oorlogsmonument van de gesneuvelden, twee

met zorg ingemetselde rechthoekige grafstenen van verschillende grootte, in arduin.

Op de grootste zerk met afmetingen 80 cm x 140 cm, betreffende de 3 echtgenoten van *Marie Caroline Millecam*, staat het volgende opschrift :

*Hb/4 D.O.M.
sepulture
van
geerardus matheus fs jan
overl 19 april 1747 oud 43 jaeren
in houwelijkke geweest hebbende den
tijt van 9 jaeren met
marie caroline millecam
fa jan overleden den
saemen geprocreeert vier kinderen
waer van in t leven is anna marie
hertroudt met
dominicus francis coddens
fs jan overleden 20 maerte 1754 oud 35 jaer
saemen geprocreeert vier kinderen
waer van in t leven is anna petronelle
midtsgaders noch in houwelijk geweest
met
joannes francis laros fs
pieter overl den 9 8bre 1773 oud
41 jaeren
saemen geprocreeert twee kinderen
te weten
pieter francies
en rosa
bidt voor de zielen.*

De inscriptie op de kleinste zerk met afmetingen 70 cm x 113 cm is reeds sterk uitgewist. Met veel moeite ontcijfert men de namen van *Pieter Van Vynckt*, marktschipper, en van zijn echtgenote *Joanna De Cuyper*, in de volgende tekst :

*Hb/5 D.O.M.
sepulture
van den eersaemen
pieter van vynckt fs pieters*

*maertschipper geweest van
hansbeke overleden den 17 juny 1719
oudt 57 jaeren ende van
joanne de cuyper fa pieters
sijne huysvrauwe overleden 17 january 1733
oudt 57 jaeren
en hunne kinderen
joanne van vynckt
pieter overl den
bidt voor de zielen*

Aan de zuidgevel van de kerk, tegenover de pastorijmuur, werd onder het eerste kerkvenster nabij de hoek, een rechthoekige arduinen zerk uitgestald op een smalle boordsteen, steunend op twee kleine consoles. Het is de grafsteen van *Jan Baptist De Blocq*, erfachtig greffier van de Raad van Vlaanderen, en van zijn vrouw *Josepha du Paix*.

*Hb/6 D.O.M.
hier vooren ligt begraven
dheer ende meester
joannes baptista de blocq
in zijn leven erfachtig greffier
van den raed in vlaenderen
fs dheer ende meester joannis
baptistae ende van vrouw
francisca poelman overleden
op zijn buytengoed binnen deze
prochie van hansbeke den 21 7bre 1807
oud 48 jaeren
ende
vrouw josepha du paix
fa mr joseph ende van vrouw
joanna maria goethals zijne
geselnede overleden den
oud jaeren
dat zij rusten in vrede
amen*

Aan dezelfde buitenmuur is onder het vierde kerkvenster een arduinen gedenkplaat 95 cm x 150 cm ingebouwd tussen twee vierkante pinakels op een voetplaat. De inscriptie luidt :

Hb/7

D.O.M.

ter gedachtenis

van

mijnheer aegidius albertus dujardin

zoon van mr guillielmus josephus

en van dame catharine t'kint

overleden den 25 8bre 1833 oud 93 jaeren

en van zijne echtgenoot

dame marie josepha carolina de vos

dochter van mr joseph en van

joanna petronella vlieghe

overleden 8 juny 1840 oud 78 jaeren

als ook van hun eenig kind

dame maria joanna dujardin

overleden 22 7bre 1891 oud 85 jaeren 7 maenden

in huwelijk geweest met mijnheer

carolus josephus franciscus de seille

zoon van mr joannes franciscus lucas

en van dame monica josepha bernarde de langhe

oud burgemeester der gemeenten

hansbeke en aeltre

overl den 17 augusti 1858 oud 66 jaren

11 maenden 8 daegen

R.I.P.

Verscheidene grafstenen, die zich volgens DE POTTER en BROECKAERT in het portaal van de kerk zouden bevinden, zijn niet terug te vinden. Vermoedelijk zitten ze verscholen onder de muurbezetting of onder de marmeren portaalvloer.

Binnen de kerk, vooraan in de noorderlijke zijbeuk, hangt op de pilaster tussen het 5e en 6e kerkvenster een wit-marmeren gedenksteen, waarop onder de familiewapens in reliëf het volgende opschrift voorkomt :

Hb/8

groeninghe velt

de weledele heer franciscus ghislenus borluut ter zaliger ge-

dachtenis van wijlen de edele vrouw sidonia maria coleta

ghislana kervijn, zijn beminde echtgenoot, en van hunne

overledene kinderen, bidt voor hen

A. MARTENS, De Pinte.

VOETNOTEN :

- (1) De integrale Latijnse tekst werd opgenomen door F. DE POTTER en J. BROECKAERT in hun „*Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen*“, rubriek *Hansbeke*.

NIEUWE STRAATNAMEN TE MEIGEM.

Ingevolge de fusie op 1 januari 1977 van de gemeente Meigem met Deinze ontstonden verschillende gelijkkluidende straatbenamingen. Met het oog op het wegwerken van deze benamingen vroeg het gemeentebestuur van Meigem het advies van de heemkundige kring om nieuwe, historisch verantwoorde namen voor te dragen.

We raadpleegden het oudst bewaarde landboek van de gemeente Meigem dat berust in het Rijksarchief te Gent en dat dateert van 1765. In dit boek vinden we een prachtige kaart van Meigem met aanduiding van alle toenmalige benamingen.

Steunend op deze gegevens deden we het volgende voorstel dat door de gemeenteraad van Meigem goedgekeurd werd en - zo hopen we - door de stad Deinze zal bekrachtigd worden :

Oude benaming :	Nieuw voorgestelde benaming :
Beekkant	Vaarzeelstraat
Dorp en Kerkstraat	Pastorijstraat
Karmstraat	Wildonkenstraat
Kouter en Dries	Lange Akkerstraat

De Vaarzeelstraat is de straat die van Kruiswege en Spoele over de Poekbeek (Vaarzeelbrug) naar *'t Goed ter Vaerzele* en Lotenhulle liep. De Pastorijstraat wordt zo genoemd omdat zij van de kerk naar de oude pastorij liep, die in de Diepestraat gelegen was (thans woning van Gerard Mortier) en behoorde bij de *Priesterayge*, een hoeve die eigendom was van de pastoor (thans bewoond door Irené Corijn). De pastorij bleef er tot het einde van de Oostenrijkse Tijd en werd dan overgebracht naar de Kouter. Eerst later werd zij naast de kerk gebouwd.

De Wildonkenstraat is de verlenging van de Lijkstraat. Een *donk* is een natuurlijke verhevenheid van de bodem, een kleine heuvel. Die heuvel is nu nog duidelijk waar te nemen.

De Lange Akkerstraat wordt zo genoemd omdat op de oude kaarten van Meigem de landerijen langs die straat aangeduid werden onder de benaming *Langen Akker*. Deze straat, misschien wel de oudste van de gemeente is een onderdeel van de Izegemse Heerweg. Onder het Ancien Regime was dat de belangrijkste verbindingsweg tussen Gent en Izegem. De wevers trokken er langs naar de grote markten met hun afgewerkt laken. *Den Haan* op de grens van Meigem en Zeveren, was een bekende herberg langs die heerbaan.

A. BAUWENS.

ZEUN DE GRAUWE, EEN VAN DE LAATSTE VLASHANDELAARS UIT HET LAND VAN NEVELE.

In zijn bijdrage *Vlasteelt, een verdwenen cultuur in Nevele*, verschenen in het *Berichtenblad van de Heemkundige Kring „Het Land van Nevele“*, jaargang V, aflevering 1, maart 1974, vernoemt de heer Antoon Janssens, archivaris van het heemkundig museum *Rietgaverstede* te Nevele, de naam van *Seun De Graeve*, vlashandelaar uit Hansbeke.

Zeun De Grauwe (en niet Seun De Graeve, zoals door de heer A. Janssens verkeerdelijk wordt vermeld) was de zoon van Jan en Anneke Van Ootegem.

Jan De Grauwe, afkomstig van Bellem, woonde eerst op de wijk Rho en later in een hofstedeke aan de zuidkant van de Veldstraat te Hansbeke. Aanvankelijk wever en dan vlaswerker, zag hij gewin in het verhandelen van vlas en werd uiteindelijk vlaskoopman.

Zeun was de voorlaatste uit het gezin van negen kinderen. Hij werd in het ouderlijk hofstedeke te Hansbeke geboren op 19 juni 1853 en werd 's anderendaags gekerstend onder de doopnamen Eugeen-Napoleon. Aan de zijde van zijn vader leerde hij stilaan de knepen van het koopmansvak en werd eveneens vlaskoopman.

Hij trouwde op 32-jarige leeftijd te Aalter op 28 april 1886 met Mietje Vande Reviere, geboren te Aalter op 30 juli 1849, dochter van Joris en Serafientje Tijtgat.

De gehuwden betrokken, op het zuidelijk uiteinde van de Hammestraat te Hansbeke, een doeningske dat met gewonnen geld in 1887 werd gekocht.

Toen zijn moeder Anneke op 3 december 1888 stierf, verhuisde Zeun met vrouw en een eerste dochtertje Martha naar het ouderlijk hofstedeke in de Veldstraat en zorgde er voor zijn oude inwonende vader.

Na het overlijden op 5 mei 1890 van vader Jan, die 80 jaar oud werd, vestigde het echtpaar met drie dochtertjes Martha, Alice en Louisa, zich aan de zuidkant van het station te Hansbeke in de herberg „*Het Huis van Commerce*“.

Vanaf het begin van de maand oktober ging Zeun De Grauwe van 's morgens vroeg om 5 uur de baan op, te voet, bij goed of slecht weder. Hij droeg een paar zware schoenen, een broek van velours en een grauwe kiel, een rond de hals geknoopte rode neusdoek en een zijden muts met klep op het hoofd.

Met een stevige wandelstok in de hand stapte hij op naar Landegem, Merendree, Nevele, Vosselare, Vinkt, Poesele... zelfs naar Zeveren bij Deinze.

Hij kocht het vlas bij de boeren en de kortwoonders, bij de zwingelaars en de kleine opkopers.

's Avonds laat kwam hij vermoeid thuis en liet zich in zijn zetel vallen.

„Allez“ zei Mietje tegen haar dochters, „wie gaat vaders schoenen uitdoen“. En tegen haar man sprak ze bezorgd : „Grauwe, 'k zou toch wat rusten“.

„We zullen rusten als we dood zijn“, antwoordde Zeun.

Iedere maandagmorgen om zes uur stapte Zeun met zijn oudste dochter Martha en een daguurman langs het Kosijnstraatje naar Nevele-dorp, waar het in de week gekochte vlas moest geleverd worden.

In de herberg „De Fioos“ bij Frans De Ketelaere nabij de markt te Nevele werd aan de ronde tafel een tijdelijk bureau ingericht.

Het vlas werd meestal per kruiwagen aangebracht. De waar werd afgeleverd in de grote zaal achter de gelagzaal van de herberg, toegankelijk langs de buitenpoort van de binnenkoer.

Terwijl Zeun de waar keurde en bij het wegen een oogje in het zeil hield, werd aan de herbergtafel afgerekend en door Martha met stui-vers uit de zwarte geldtas uitbetaald. Hierbij beschikte ze over een boekje waarin de totale koopsom volgens het geleverde gewicht en de overeengekomen eenheidsprijs was aangegeven.

De werkmans stopte het vlas in grote vierkante balen, die werden dichtgemaakt. De gevulde balen, met vier oren op de hoeken waarmee ze bij het laden en lossen werden vastgegrepen, wogen 100 kg.

Zo mogelijk nog vóór de middag werden de balen vlas door de daguurman en Gustje, de knecht van voerman Bettens van Nevele, op de wagen geladen en naar Hansbeke vervoerd, terwijl Zeun vanuit Nevele alweer op stap ging om vlas te kopen.

Te Hansbeke bij Zeun thuis werden de zakken vlas in de vlaskamer tot aan het plafond opgeslagen en soms, bij plaatsgebrek, ook in de herbergzaal gelegd. Sommigen uit Landegem en Merendree brachten het vlas rechtstreeks naar het „Huis van Commerce“.

Op de volgende dagen werd het vlas door twee of drie werkmannen in de werkkamer uit de balen gehaald en aan haken opgehangen terwijl het gekamd en van resterende klodden gezuiverd werd. Het werd meteen gesorteerd terwijl van iedere vlassoort een karakteristiek staal werd gemaakt.

Op donderdagmorgen bleef Zeun thuis want, zoals gewoonlijk, kwam Mijnheer Lapez, een vlashandelaar uit Brugge, reeds met de trein van half zeven aan om één of meer partijen vlas te kopen.

Het aan huis niet verkochte vlas werd door voerman Bettens naar Gent gebracht en er in de Kamerstraat in een huurkelder gestapeld, terwijl het op vrijdag, marktdag, te koop werd aangeboden. Mijnheer Flachez van de textielabriek Gantoise was er een regelmatige koper.

Later huurde Zeun ook een stapelkelder in de Garenstraat te Brugge alwaar het vlas op de zaterdagse markt verkocht werd. Per week werden soms 50 balen vlas verhandeld.

Op de marktdagen ging Zeun uitgedost met een zwart pak en een vers hemd, per trein naar de stad. Wanneer hij 's avonds terugkwam en men hem vroeg : „Vader, hoeveel hebt ge deze week verdiend?“ stak hij fier

4 of 5 soms 10 vingers in de hoogte om de gewonnen bankbiljetten van 100 fr. aan te duiden.

Na verloop van jaren kocht Zeun met het gewonnen kapitaal te Hansbeke een boomgaard langs de steenweg naar Nevele, het smidsehuis aan de kapel te Reibroek en een woning langs de spoorweg-zuid te Hansbeke, respectievelijk voor elk van zijn drie dochters.

Toen zijn oudste dochter Martha in 1916 trouwde met Maurits Martens en „*Het Huis van Commerce*” betrok, verhuisde Zeun met vrouw en dochters Alice en Louisa naar het renteniershuis aan de zuidkant van de spoorlijn.

Het duurde nochtans nog enkele jaren vooraleer Zeun, na het huwelijk in 1919 van zijn tweede dochter Alice met Cyriel De Muynck en het afsterven van zijn vrouw op 8 februari 1921, zich volledig uit de vlas-handel terugtrok.

Daarna genoot hij van een welverdiende rustige oude dag onder het zorgzame oog van zijn jongste ongehuwde dochter Louisa. Graag wandelde hij met zijn kleinkinderen langs 't Hofgewee, in de Klinckaert en langs de Kluyze.

Zeun werd ernstig ziek tengevolge van een zware borstvalling. Aan pastoor Meulenijzer, die langskwam om biecht te horen vooraleer te be-rechten, zei Zeun die zonder uiterlijk vertoon diep godvruchtig was : „*k Durf het ook zonder biecht avonturen, Mijnheer Pastoor*”.

Toen Elodie De Muynck en Wieze Buysse, die aan zijn ziekbed waakten, zeiden : „*Zeun gaat sterven*”, werden in stilte op een tafeltje twee Licht-miskaarsen en een Kruiselièveheer gesteld.

Bij het prevelen van de gebeden der stervenden opende Zeun echter op-nieuw de oogleden en zag de brandende kaarsen. Het was hard om ho-ren toen hij overstuur met tranen in de ogen zei : „*Ge hebt me willen uitlichten*”. Als het stervensgevaar geweken was, vertelde dokter De Waele in het dorp met enige overdrijving : „*Zeun heeft de Lichtmis-kaarsen uitgeblazen*”.

Enkele jaren later, op 2 maart 1929 om twee uur in de morgen stierf Zeun De Grauwe op een leeftijd van 76 jaar tengevolge van een long-ontsteking.

Mijn moeder Martha De Grauwe, bracht me bij mijn opgebaarde groot-vader voor een laatste groet. De benauwdheid en mijn aanwezigheid in de doods-kamer zijn mijn verste herinneringen uit mijn prille kinder-jaren. Ik was toen drie en een half jaar oud.

Berten MARTENS, De Pinte.

EEN VAN DOORNE-TOEMAATJE.

In verband met het Van Doorne-nummer van ons *Berichtenblad* (jg. VII (1976), afl. 3) ontvingen we nog volgende anekdote.

Uit de mond van de herbergierster Imelda Van Hecke (geboren Poeke 1922) noteerde ik het volgende, dat wel weer wijst op die eigenaardige indruk die de familie Van Doorne wel op de bewoners van Poeke moet gemaakt hebben. Ik vraag haar : „Hebt ge hier nog over spoken gehoord?“. Zij antwoordt : „Er waren mensen die iets gezien hadden op het kerkhof. Maar dat waren de paster Van Dooren en de Van Doorens die met familie uit Engeland langs het kerkhof waren. O, zeiden de mensen, 't zijn de doden die uit hun graf opgestaan zijn. Maar 't is uitgekomen nadien dat het mensen uit Engeland en van de Van Doorens waren die naar hun graf gingen gaan kijken, 's nachts met een licht !“.

T. PENNEMAN.

LEDENBIJDRAGE 1977.

Ondanks het feit dat onze uitgaven onze inkomsten hebben overschreden in 1976 blijft het lidgeld voor 1977 behouden op 200 fr. (gewoon lid) of 500 fr. (erelid).

Voor die bijdrage bieden wij u ten minste vier nummers van ons tijdschrift.

Indien u nu uw bijdrage overschrijft op rekeningnummer 000-0627981-03 van „Het Land van Nevele“, Vosselarestr. 16, 9840 Landegem, dan hoeven we U geen herinneringsbrief meer te sturen en zo besparen we postzegels.

U kan natuurlijk altijd aan een van de bestuursleden betalen.

DORPSGEBEURTENISSEN UIT VROEGERE EEUWEN IN HET LAND VAN NEVELE.

Diefstal van een zwarte koe.

Anthone Duyck fs. Jan, „*aut ontrent veertigh jaeren*” woonde te „*Thielt buyten, bij schuyffel capelle*”.

Toen hij op 1 april 1746 „*smorghens ontrent den zes a zeven hueren*” opstond en „*naer sijnen coeystal is ghegaen*”, miste hij „*een swarte groote coey met witte plecken op den huer van vooren*”.

Als een volleerde speurder volgde hij het door het beest achtergelaten spoor, dat ergens te Hansbeke doodliep. Hij vertelde er „*aen differente persoonen dat hij de coey quyt gheworden was*”.

Toen hij reeds wanhoopde de koe niet meer te zullen terugkrijgen, werd hij „*op blocken passchen*” „*gheadverteert door Gijselbrecht Ghijsels, die ghesonden was van Pieter Bijl woonachtich tot Hansbeke, dat sulck danighe coey binnen de prochie van Meerendre bevonden wiert*”. Op vrijdag 22 april daaropvolgend werd hij eveneens door de huisvrouw van Frans Debbaut uit Hansbeke hieromtrent ingelicht.

's Anderendaags, op 23 april 1746, trok de bestolene met zijn gebuur Jan Baptist De Cock die de koe kende, naar Merendree.

Ze gingen samen met Pieter Bijl en Ghyselbrecht Ghysels uit Hansbeke, „*ten huysse van Niclays Wyckaert*” fs. Geert, 42 jaar, „*heirberghier aende brugge van Meerendre*”.

De waard vertelde „*dat hij op den lesten paesdagh ten huysse van Laurens Andries*” „*eene swarte coey met witte plecken op den huer voor ses pondt drij schellynghen en vier grooten*” van Jacob De Smet had gekocht en het beest, dat nog op stal stond bij De Smet, onmiddellijk daarna had „*overghelaeten aen Pieter Bijl tot Hansbeke*”.

Toen Anthone Duyck zei „*dat hij sijn coey quyt was*”, en haar in kleuren beschreef, antwoordde de herbergier : „*Ick ghelove dat het die is, die ick ghecocht hebbe. Gij cont se gaen sien. Ist u coey, leet se me(e). Ick en treck se mij niet meer aen, vermidts ick (se) overghelaeten hebbe aen Pieter Bijl*”.

Duyck en zijn gebuur gingen toen bij Jacob De Smet die echter weigerde de betwiste koe te tonen.

Maar reeds 's anderendaags, op zondag 24 april, kwam Duyck opnieuw naar Merendree vergezeld van „*den officier (1) Adriaen Verhuyghen ende den wethauder (2) Joannes Van Nieuwenburgh ende Joannes van Dierdonck, al tot Thielt*”.

Ze gingen aankloppen bij Carel Martens fs Jan, 51 j., officier van de „*prochie*” van Merendree.

Samen met Carel Martens en Pieter Goethals fs. Geert trok het gezelschap „ten huysen van Jacobus De Smet om te vraeghen of hij sijnen stal believede oppen te doen ofte niet, ten eynde van te sien de coey beeste, in sijnen stal staende”.

Toen de getuigen beweerden dat de koe aan Anthone Duyck toebehoorde, zei De Smet nog dat hij de „coey tot Ghendt op de mert ghecocht hadde van een cleyn wijfveken met pockeputten”.

Op aandringen van Duyck kon hij echter zijn beweringen moeilijk staande houden en zei tenslotte veelbetekenend : „Is het u coey, gaeter me deure”.

Carel Martens, die zag dat Jacob De Smet „ende sijn huysvrouw seer behanst ende bevreesst waeren”, pleegde als man der wet van Merendree overleg met zijn collega van Tielt.

Uiteindelijk werd de koe uit de stal gehaald en door de rechtmatige eigenaar naar Tielt geleid.

(Rijksarchief Gent, fonds Merendree, bundel 173).

Voetnoten :

- (1) De huidige veldwachter.
- (2) Schepenen.

Verboden mest te rapen.

Omwonenden hadden gezien „dat de kinderen van Joos Cobbaert bij ghedoooghe ende bij wel wete van hunnen vader diversche stonden mes gheraep hebben op heysten driesch” te Merendree.

Ze legden hieromtrent schriftelijk klacht neer bij Arnault Cocquyt, officier van Merendree, die Joos Cobbaert „danof verbodt ende interdictie ghedaen hadde”.

Toen met dit verbod geen rekening werd gehouden werd op last van Jan De Ryuck, baljuw, „int collegie” op 2 maart 1662 een onderzoek ingesteld.

Jan Haerens „audt 61 jaeren ofte erontrent, landtsman woonende op heystendries”, verklaarde dat hij „de kinderen van Joos Cobbaert diversche stonden heeft sien voeren ende draeghen mes, twelcke sij gheraep hadden op heysten driesch, tgone sij voerden ende droeghen” op de hofstede en bij medeweten van hun vader, nadat de officier hem „den eersten keer verbodt ende interdictie hadde ghedaen”.

„Jan Haerens de jonghe audt 27 jaeren ofte erontrent, landtsman woonende op heysten dries”, getuigde in dezelfde zin en had gezien dat het mest „met een kortewaeghen” werd vervoerd.

Als laatste getuige bevestigde Jooris Van Laecke „landtsman, audt negen en veertich jaeren ofte erontrent” „ende op den driesch is woonachtich” eveneens de voorgaande verklaringen van zijn geburen.

(Rijksarchief Gent, fonds Merendree, bundel 172).

Versmoord in een put op Mei-avond.

Op 30 april 1731 „*wesende mey avent*“ vroeg de twaalfjarige Geeraert De Prest, zoon van de overleden Jaecques en Isabelle Vander Vennet wonende te Landegem, bij het vallen van de avond aan zijn stiefvader Jan Vander Haeghen „*consent om te moghen vuyt gaen om meyen (1) te draeghen*“, met zijn 17-jarige vriend Carel Waeghebaert fs. Daniël. Met toelating van de stiefvader is het tweetal „*vuyt den huysse ver-trocken*“.

In de woning van Pieter Vander Vennet fs. Joos heeft Carel „*een mey liedeken gesonghen*“ en Geeraert „*eenighe meykens ghedreghen*“. „*Bij den huysse van Jooris Claeys*“ ontmoetten de jongens Pieter Ghernaert fs. Rogier, 15 j. Met hun drieën zijn ze „*samen ghegaen in dif-ferente huysen om meyen te draeghen en meyliedekens te singhen*“. Toen ze de woning van Pieter De Clercq op de „*wyck vande vier hecken*“ verlieten, ging Carel als oudste, gevolgd door Pieter in de donkerte voorop langs „*den put van aerekenstratien*“.

Geeraert, die blijkbaar geen steek voor de ogen zag, riep : „*Carel, sijder deure*“ en Carel vroeg bezorgd : „*Geeraert, comde*“ waarop de knaap antwoordde : „*Jae, Caerel*“.

Op hetzelfde ogenblik hoorde de twee oudsten een plons in het water en de hulpeloze stem van Geeraert : „*Jeus, Carel, helpt mij*“.

De verschrikte jongens trachtten de drenkeling te redden. Pieter hield de hand van Carel vast, die zich over de rand van de put boog, „*eenen stock vuyt stekende naer Geeraert*“. De stok was echter te kort.

Carel is „*alsdan gegaen op dander sijde vanden put*“ en riep : „*Fraey, Geeraert, vlodt wat dat ick aen u can*“. Helaas, ze hoorden nog amper hoe het knaapje schreide : „*Ay, ay*“ terwijl het in de zwarte diepte verdween.

Wanhopig riepen de jongens op Pieter De Clercq en Thomas Van Maldeghem, die haastig kwamen toegelopen. Het was echter te laat.

(Rijksarchief Gent, fonds Meerendree, bundel 173).

Voetnoten :

(1) Mey = lovertak.

Een bruidegom van drie ponden.

„*In de maent van september 1769, den justen dach onbegrepen*“ kwam Marie Françoise Aerens fa. Mattheus, jongedochter, in het huis van Jooris Brusseele fs. Jan „*aut 49 jaeren, woonachtigh*“ te Merendree, „*doende de functie van cleermaecken ende barbieren*“.

Ze zei tegen de kleermaker dat ze „*naer den huysse van Marten De Clercq*

hadde geweest" en voegde er aan toe : „Ick moet u wat verhaelen", waarop de barbier antwoordde : „Wat schuyftere".

Marie Aerens vertelde hem dat Marten De Clercq „raesende ende quaet was, om dat sijn schoondochter (1) Radegunde Cocquyt wilde trauwen met Jan De Weirt".

Jooris Brusseele, die hierover niet verwonderd bleek en blijkbaar op de hoogte was, replikeerde : „Het is om dat hij beswaert wort met veel ongefondeerde saecken", en toen de vrouw vroeg : „Wat sijn die ongefondeerde saecken" verklaarde hij : „Om dat hij geseyt heeft dat sijn lant hem allemaal toebehoort, en dat het niet waer en is".

Toen verklapte de jongedochter dat zij aan de stiefvader beloofd had hem drie „ponden grooten" te zullen geven, „indien hij Radegunde Cocquyt wilde laeten trauwen met Jan De Weirt".

„Om de liefde Godts, Jooris", zei ze „sijt gij wat den besten, gaet spreekt hem, op dat hij Radegunde laet trauwen met Jan De Weirt, en seght hem dat ick hem de drij ponden grooten sal geven die ick hem beloft hebbe".

Nadat Jan De Weirt enige tijd later dan toch met Radegunde Cocquyt was getrouwd, vroeg de stiefvader aan Jan De Meyere fs. Marten, 28 j., „doende de functie van weverije" „om met hem te gaen naer den huuse" van Marie Aerens „daer sij woont bij Mattheus Aerens haeren vaeder", teneinde de drie ponden te gaan ontvangen die ze beloofd had omdat hij Radegunde „heeft laeten trauwen met Jan De Weirt".

Toen Marten De Clercq met Jan De Meyere bij Marie Aerens aanklopte en zei „dat hij quam om de drij ponden grooten" heeft de vrouw nog tot tweemaal toe gezegd : „Het is waer, ick hebbe u drij ponden grooten beloft...". De beloofde steekpenningen werden echter niet op tafel neergeteld.

De ontgoochelde stiefvader is uiteindelijk met lege handen vertrokken en diende hieromtrent bij de wethouders van Merendree op 9 oktober 1769 een verzoekschrift in.

(Rijksarchief Gent, fonds Merendree, bundel 173).

Voetnoten :

(1) Stiefdochter.

Dodelijk ongeval met wagen en paarden.

Gillis De Meyere fs. Lieven, 49 j., geboren en wonende te Merendree, was op 24 augustus 1731 „met sijnen waeghen ende peerden" naar de „stede van Thielt ghecommen" om Meester Jan Baptist Coolman, advocaat, „sijne huysvrouwe" Therese Albertine Stalins „ende familie af

te haelen ende te voeren naer sijn pachthof" te Merendree.

Het gezelschap vertrok omstreeks drie uur in de namiddag „vuyt Thielt met den waeghen ende peerden“.

Nadat de voerman „wat tijds op het een peert heeft gheseten ende daer naer wat tijds te voete ghegaen“, wilde hij „de peerden leeden in de eynckel lijne“ (1) en „vooren op den waeghen gaen“.

„Sonder den waeghen ende peerden te doen stille staen“, sprong hij „met sijnen eenen voet op de swynghe (2)“.

Advokaat Coolman zag dat „sijnen voet vande swynghe is afgheschotten, al ghedurende den ganck vanden waeghen ende peerden met eenen goeden stap“, waarbij De Meyere „alsoo is neer ghesoncken tusschen darneelen (3) en de wielen onder dassen“.

Op het geschreeuw begonnen de paarden te draven. Toen de rechtsgeleerde zag dat de ongelukkige man „plat ter aerden“ bleef liggen, sprong hij uit de rijdende wagen waarbij hij ten val kwam. Ook Joanna Vereecken fa. Adriaen, „jonghe dochtere, diest maeght vanden Adt. Coolman“ „is vuyt den waeghen gegaen“ om hulp te bieden.

De opgeschrikte dieren werden „door hulpe van eenen anderen persoon“ tot stilstand gebracht, die „op het een peert heeft ghespronghen“ en „met den waeghen ende peerden heeft wedergekeert naer de plaetse alwaer De Meyere was liggende“.

Men legde de gekwete op de wagen en voerde hem naar zijn hofstede te Merendree waar men 's avonds aankwam.

Toen de echtgenote Coolman 's anderendaags „naer middagh“ een bezoek bracht, lag de gewonde, die gebiecht had, in zijn bed „als hagoniserende (4) ende met den rochel inde keele“. Hij stierf dezelfde namiddag „tusschen vier en vijf uren, naer dat hij het holisel hadde ontvanghen“.

„Op het versouck van dheer Livinus Cocquyt“, baljuw vande „prochie ende heerlijckhede van Meerendre“, visiteerde Jooris Claeys „gheswornen meester cherugin woonende binnen de prochie van Landeghem“ „ter presentie van Leenmannen midtsgaeters burghemeester ende scepnen“ „het doode lichaem van Gillis De Meyere“.

Uit dit onderzoek bleek dat Gillis De Meyere de nek had gebroken en als gevolg hiervan was gestorven.

(Rijksarchief Gent, fonds Merendree, bundel 173).

Voetnoten :

- (1) Met één teugel.
- (2) Zwengel van het tweepaardenspan.
- (3) Riemen of kettingen van de zwengel.
- (4) Agoniser (fr.) = zieltoegen.

Berten MARTENS, De Pinte.

KRONIEK.

1. Verslagen.

- *Zevende statutaire vergadering op zondag 23 januari 1977 in de parochiezaal te Merendree.*

Met de zesjarige traditie, waarbij de statutaire vergaderingen plaatsgripen te Nevele, hebben we dit jaar om een bijzondere reden gebroken. De zevende statutaire vergadering stond inderdaad in het teken van Basiel DE CRAENE, de priester-dichter die in 1956 te Merendree overleed. Waar beter kon pastoor DE CRAENE herdacht worden dan in het dorp dat door hem en zijn „Foëziedagen“ bekendheid verwierf in binnen- en buitenland.

Voorzitter J. LUYSSAERT begroette de 120 aanwezigen en zette bondig het doel en de werking van de heemkundige kring uiteen. Hij las het activiteitenverslag 1976 (zie verder) en stelde de nieuwe bestuursleden voor. Drie leden hadden de oproep beantwoord en hun kandidatuur gesteld als bestuurslid. Wij zijn blij twee dames te mogen verwelkomen : Edith CLAUS-DE ZUTTER uit Lotenhulle en Lucia LAVENT uit Vosselare. Een jonge kracht uit Hansbeke, Lieven DE RUYCK, maakt nu ook deel uit van het bestuur. Jammer genoeg nam Marcel LOOTENS ontslag. Voor beroepsdoeleinden verblijft hij - naar we hopen tijdelijk - in Zaïre, waardoor hij gedwongen was afscheid te nemen van zijn heem en van de heemkundige kring.

Een wijziging van de statuten werd aan de leden voorgelegd. Er kwamen geen opmerkingen van de algemene vergadering. Om iedereen de kans te geven de wijziging te lezen, voegen we ze als bijlage in dit *Berichtenblad*. In zijn financieel verslag moest penningmeester G. SCHAECK voor de eerste keer sinds het bestaan van de heemkundige kring het voorhoofd fronsen. De uitgaven overschreden in 1976 de inkomsten ; de put kon worden gevuld met de gespaarde reserve. Toch werd besloten de ledenbijdrage voor 1977 niet te verhogen.

Na dit kort statutair gedeelte ging dhr. F. MEYLAND achter het spreekgestoelte staan. In zijn gloedvolle, warme redevoering vertelde hij over „Basiel De Craene, de mens en de kunstenaar“.

Anderhalf uur leefden de aanwezigen als het ware in de tijd van pastoor DE CRAENE. Dhr. F. MEYLAND sprak met al de warmte van zijn gevoel over die gulle priester-dichter, die in 1956 te Merendree overleed. De spreker gaf ons bereidwillig de toestemming om de tekst van zijn toespraak in dit nummer op te nemen.

Zoals voor de poëten en barden tijdens de „Vlaamse Poëziedagen“, eindigde ook voor enkele leden de vergadering in een café van Merendree.

J.L.

— *Activiteitsverslag 1976.*

Voordracht :

18 januari 1976, dhr. André Demedts : „Tien jaar historische literatuur - van de Belgische Republiek tot de Boerenkrijg. Nevele“.

Voordracht en filmprojectie :

2 oktober 1976 in Nevele, Dr. M. Galle : „In de voetsporen van C. Buysse“.

Herdenkingsplechtigheid en voordrachten :

5 september 1976 in Poeke, Hendrik van Doorne-herdenking met als sprekers Jozef van Overstraeten en J. De Mûelenaere.

Uitstappen :

8 februari 1976, wandeling in Bachte-Maria-Lerne o.l.v. Marcel Lootens.

7 maart 1976, wandeling naar het Eiland (Merendree), o.l.v. Guido Schaeck.

25 april 1976, wandeling in Sint-Marens-Latem en Deurle en verbroedering met „Scheldeveld“, geleid door dhr. R. Van Der Plaetsen, F. Bijn en R. Van den Abeele.

27 juni 1976, kruidenwandeling in Poeke o.l.v. mevr. Tack.

7 november 1976, Vier-driesenwandeling in Merendree en Landegem, o.l.v. Guido Schaeck.

18 december 1976, avondwandeling in Nevele en Vosselare, o.l.v. Guido Schaeck.

Tentoonstelling :

Tentoonstelling van oude prentkaarten „Lotenhulle vroeger en nu“ op 18, 19, 25 en 26 december 1976, samengesteld door ons bestuurslid Lucien De Roo.

— *„Is alle astrologie boerenbedrog ?“*, lezing door dhr. T. PENNEMAM op zondag 6 maart te Lotenhulle.

Onze bestuursleden mevr. Edith CLAUS-DE ZUTTER en dhr. Lucien DE ROO hadden gezorgd voor een stemmig verwarmd lokaaltje in de oude pastorij.

Misschien stond het wel in de sterren geschreven dat het prachtig weer zou zijn die dag en dat de meeste van onze leden liever gingen wandelen dan zich te laten boeien door de magie van de sterren. Voor een (soms sceptisch) publiek van 25 toehoorders probeerde dhr. T. PENNEMAN met een woordenvloed zijn enthousiasme voor zijn passie uit te spreken. Na te hebben uiteengezet hoe hij via sagen en kaartlegsters bij de astrologie terecht kwam, woog de spreker echte en onechte astrologen tegen mekaar af. Reeds in een ver verleden werden astrologen door de heersende godsdiensten en de politici met een kwaad oog bekeken. Zelfs nu is deze praktijk in enkele landen bij wet verboden.

Na de uiteenzetting ontstond een opgewonden discussie tussen „ongelovige” rationalisten en een „gelovig” astroloog.

Maar met zijn vraag : „Op hoeveel uren ernstige studie van astrologische handboeken baseren de meeste intellectuelen zich om hun negatief oordeel over astrologie uit te spreken ?”, deed dhr. T. PENNEMAN de deur dicht.

2. Mededelingen.

— *Bespreking ongeval dd. 07/11/1976.*

Zoals u zich zult herinneren, waren velen onder ons tijdens de wandeling, ingericht door de heemkundige kring dd. 07/11/1976, getuige van een ongeval.

Het ongeval deed zich als volgt voor :

Een bromfietser, die dezelfde richting uitging als onze natuurgenetende wandelaars, wilde deze laatste voorbijsteken, doch kwam in botsing met een personenwagen komende uit de tegenovergestelde richting.

In dit specifieke ongeval staat de verantwoordelijkheid van de bromfietser zonder meer vast :

De bromfietser deed volgende verkeersinbreuken :

- Inbreuk art. 10.1.1° K.B. dd. 01/12/1975 houdende Algemene Reglement op de politie van het wegverkeer. De bromfietser moet inderdaad zijn snelheid regelen, zoals vereist wegens *plaatsgesteldheid, belemmering, zicht, enz.* Niemand kan hier ernstig betwisten dat de bromfietser zich aan die gouden regel heeft gehouden. De snelheid die hij ontwikkelde op dergelijke smalle rijbaan, moest tot een catastrofe leiden.

- Inbreuk art. 10.3° K.B. dd. 01/12/1975
De bromfietser moet in alle omstandigheden kunnen stoppen voor een *hindernis die kan worden voorzien* :
De groep wandelaars van de heemkundige kring was ongetwijfeld een voorzienbare hindernis. De verantwoordelijkheid van de wandelaars kan terzake geenszins betrokken worden. Volgens art. 42.3 K.B. 01/12/1975, mogen stoeten, processies en voetgangers in groep vergezeld van een leider, de rijbaan volgen en in dat geval mogen zij rechts gaan.
De wandelaars van de heemkundige kring waren derhalve met alle geldende verkeersreglementering volledig in orde, en maakten voor de bromfietser een *duidelijke waarneembare voorzienbare hindernis uit*.

- Inbreuk op art. 15.2° K.B. dd. 01/12/1975
De bromfietser heeft bij het kruisen van de personenwagen geen voldoende zijdelingse afstand gelaten om het manoeuvreren mogelijk te maken. Trouwens moet de bestuurder, wanneer het doorrijden belemmerd wordt door een *hindernis, of door de aanwezigheid van andere weggebruikers, vertragen en zo nodig stoppen om de tegevoetkomende weggebruikers doorgang te verlenen*.
Het weze nogmaals herhaald dat de verantwoordelijkheid van het ongeval uitsluitend bij de bromfietser ligt.

Veronderstellen wij nu even, hopelijk gebeurt dit nooit, dat een bestuurder van een personenwagen of een bromfietser in de groep wandelaars terechtkomt.

De wandelaars zijn leden van de heemkundige kring, een feitelijke vereniging zonder enige rechtspersoonlijkheid. Bijgevolg kan de heemkundige kring niet namens of voor haar leden optreden. Bij een eventueel ongeval dient iedere wandelaar voor zijn eigen belangen op te komen, zowel als mogelijke verantwoordelijke of als toekomstige burgerlijke partij.

Tot besluit dient medegedeeld dat de verantwoordelijkheid van de groep wandelaars nooit kan ter sprake komen, als die wandelaars in groep verder gaan onder leiding, rechts in de richting die zij volgen. Natuurlijk dient er direkt aan toegevoegd dat de wandelaars geen plotse handelingen of manoeuvres mogen uitrichten die hen voor de bestuurders op de openbare weg tot een onvoorzienbare hindernis maakt.

Mr. R. DE PAEPE, Nevele.

- De aangekondigde lezing van onze ondervoorzitter dhr. Jozef VAN DE CASTEELE over „*Hoofdmomenten uit de geschiedenis van het oud Penitentenklooster van Nevele (1502-1784)*” wordt uitgesteld tot in het najaar van dit jaar.
- Voor de komende maanden zijn de volgende activiteiten gepland :
 - Op 17 april richten we samen met het Davidsfonds van Merendree in de parochiezaal een tentoonstelling in. Naast de werken van plaatselijke kunstenaars tonen wij een aantal oude foto's en prentkaarten van Merendree.
 - Op 23 april 1977 werkt de heemkundige kring mee, door het inrichten van enkele volksspelen, aan het *Volksfeest* in het Revalidatiecentrum te Landegem.
 - Op 15 mei 1977 richt de heemkundige kring in Nevele de gouddag in voor alle heemkundige kringen van Oost-Vlaanderen. Het thema van die gouddag is : „*Bakhuizen en broodbakken in het Land van Nevele*”. Dr. J. TAELEMAN zal taalkundige beschouwingen geven rond dit thema.

3. Varia.

- Op verzoek van het gemeentebestuur van Nevele, hebben we een aantal voorstellen gedaan voor een nieuwe straatnaam in Landegem.

Het gaat om de verkaveling die gelegen is in het verlengde van de Bekstraat. Een keuze uit de drie volgende voorstellen lijkt ons geschikt.

Bulkstraat : Een perceel grond op deze verkaveling staat op oudere kaarten vermeld als *Landegem bulk*.

Kamerstraat : Een aangrenzend perceel heet „*te bachten camere*”. Omdat deze naam te lang is stellen wij Kamerstraat voor.

Prosper Cocquytstraat : Prosper Cocquyt (1900-1953) woonde vanaf 1903 in Landegem. In 1922 begon zijn carrière als piloot bij de luchtmacht. Hij verliet in 1924 de luchtmacht en werd piloot bij Sabena. Hij was de persoonlijke piloot van Koning Albert I en Leopold III. Hij vloog ontelbare nieuwe lijnen in. Vele nieuwe uitvindingen en revolutionaire luchtvaartstudies zijn het werk van deze Landegemse piloot. Meer over P. Cocquyt staat te lezen in een merkwaardig artikel van A. HUYSSSE, *Een verdienstelijk streekgenoot : Prosper Cocquyt*, in *Berichtenblad van de heemkundige kring „Het Land van Nevele”*, jg. II (1971), blz. 10-15.

- In de gebouwen van de Generale Bankmaatschappij te Gent werd van 6 februari tot 6 maart 1977 een tentoonstelling georganiseerd rond het thema *Wereldnamen van bij ons : uitvinders, ontdekkers, pioniers*. Door deze tentoonstelling wilden de inrichters grote Vlaamse geleerden uit de vergeethoek halen. De Hansbenaar pater Julius NIEUWLAND kreeg er ook een ereplaats. Uit de catalogus van deze tentoonstelling lichten we volgend artikel.

PATER JULIUS NIEUWLAND (1878-1936)

Geboren Hansbenaar. Wordt in de U.S.A. geordend ten jare 1903 en verwerft in 1904 zijn doctorstittel in de wijsbegeerte (in de Amerikaanse betekenis van die term).

Aanvankelijk wijdt hij zich volledig aan de botanica en wordt aldus de man van het wereldgekende „*Nieuwland Herbarium*“ met zijn 50.000 plantsoorten. In 1932 wordt voorzitter van de „Indiana Society of Science“.

Het tweede deel van zijn loopbaan bestaat een ongemeen vérreikende chemische research van de polymerisatie van acetyleen (zijn doctoraats-thesis) en van de „mysteries“ der acetyleenreacties door catalyse. Via levensgevaarlijke en gedurende veertien jaar aanhoudende proeven ontdekt hij gassen waaruit Dr. W.L. Lewis een verschrikkelijk gas, het „lewisit“ zal destilleren, een tegenhanger van het affreuse yperiet. Die komt, gelukkig nog, te laat om in de brand van 14-18 ingezet te worden.

Zijn chemisch en ongewild industrieel hoogtepunt komt in 1925 te Rochester wanneer hij een research samen met E.F. Du Pont de Nemours op het getouw zet en die zal uitmonden in een Amerikaanse ersatz van rubber : het neopreen. De onbepaalbaar machtige repercussie van deze vinding op de uitrusting van Wereldoorlog II is ieder wel bekend. Maar niet de man.

Te New York in 1935, wordt in naam van de American Chemical Society, pater Nieuwland als volgt toegesproken : „*Gedurende vele jaren hebt ge in uw laboratorium uw devotie, uw geest en uw ganse wetenschappelijke gedachtenwereld gewijd aan de wetenschap zonder één ogenblik te denken aan faam en winstoogmerken. Als soldaat van de wetenschap vereert uw tegenwoordigheid onze Society. Het is voor mij, als voorzitter van de jury 1935, een bijzonder groot voorrecht u ons erelijoen en ons vuurkruis te schenken : de Nichols Medal*“.

Over deze beroemde Hansbekenaar verscheen een boeiend artikel van A. BAUWENS, *Een groot uitvinder uit het Land van Nevele : Julius Nieuwland*, in *Berichtenblad van de heemkundige kring „Het Land van Nevele“*, jg. II (1971), blz. 106-111.

- Naar aanleiding van de twintigste verjaring van het overlijden van pastoor Basiel DE CRAENE verscheen in Waarschoot, zijn geboortedorp, een „eenmalig“ boekje (formaat 13,5 x 21 cm) over de priester-dichter uit Bachte-Maria-Leerne en Merendree. Het werk bevat een korte levensschets en twintig werken van pastoor DE CRAENE, het is aangevuld met tien onbekende muzikale composities van een Waarschoots' componist en met tien kunst-illustraties bij te tekst. Bovendien is het werk verlucht met tien originele foto's van Basiel DE CRAENE. Zolang de voorraad strekt kan het boekje besteld worden door overschrijving van 165 fr. op P.R. 000-0613670-48 van G. De Muynck, Nijverheidsstraat 32, 9950 Waarschoot. Op de strook vermelden „Basiel De Craene“.

INHOUD.

	Blz.
F. MEYLAND, Pastoor Basiel De Craene, de mens en de kunstenaar	3
A. MARTENS, Inventaris van de nog bestaande oude grafstenen en grafschriften in het Land van Nevele	23
A. MARTENS, Grafstenen en gedenkplaten aan de Sint-Petrus en Paulus kerk te Hansbeke	25
A. BAUWENS, Nieuwe straatnamen te Meigem	31
A. MARTENS, Zeun De Grauwe, een van de laatste vlashandelaars uit het Land van Nevele	32
T. PENNEMAN, Een Van Doorne-toemaatje	35
A. MARTENS, Dorpsgebeurtenissen uit vroegere eeuwen in het Land van Nevele	36
KRONIEK	
1. Verslagen	41
2. Mededelingen	43
3. Varia	45

HEEMKUNDIGE KRING „HET LAND VAN NEVELE“.

- Voorzitter** : J. LUYSSAERT
Veldestraat 8
9841 MERENDREE.
- Ondervoorzitter** : J. VAN DE CASTEELE
A. Rodenbachstraat 48
9910 SINT-AMANDSBERG.
- Secretaris-penningmeester** : G. SCHAECK
Vosselarestraat 16
9840 LANDEGEM.
P.R. 000-0627981-03.
- Archivaris** : J. VANDEVELDE
Stationsstraat 113
9840 LANDEGEM.
- Redactiesecretaris** : J. LUYSSAERT, Merendree.
- Bestuursleden** : A. BAUWENS, Meigem.
J. BOONE-MORTHIER, Lotenhulle.
I. BUYSSE, Poeke.
E. CLAUS-DE ZUTTER, Lotenhulle.
L. DE ROO, Lotenhulle.
L. DE RUYCK, Hansbeke.
D. D'HOOGHE, Nevele.
L. LAVENT, Vosselare.
R. LEENKNECHT, Hansbeke.
M. MICHIELS, Vosselare.
- Verantwoordelijke uitgever** : J. LUYSSAERT, Merendree.